

A FURIOSO-NORTH STAR LÓFAJTA TENYÉSZÉSI PROGRAMJA (tervezet)

Tartalomjegyzék:

1. A fajtafenntartásért felelős szervezet megnevezése.....	3. oldal
2. A furioso-north star (mezőhegyesi félvér) lófajta tenyésztésének célja (Tenyézcél).....	3. oldal
3. A fajta leírása.....	3. oldal
3.1. A fajta megjelenése (fajtastandard).....	3. oldal
3.2. A fajta kialakulása.....	4. oldal
3.3. Jelenlegi helyzete.....	5. oldal
3.4. Jövőbeni szerepe.....	6. oldal
3.5. Az állomány nagysága a Tenyésztési Program elfogadásakor.....	6. oldal
4. A fajta rendezésének elve.....	6. oldal
4.1. Kancacsaládok.....	6. oldal
4.1.1. Eredeti kancacsaládok.....	7. oldal
4.1.2. Történelmi kancacsaládok.....	7. oldal
4.1.3. Törzstenyésztési kancacsaládok.....	9. oldal
4.1.4. Egyesületi kancacsaládok.....	10. oldal
4.2. Méntörzsek, ménvonalak.....	10. oldal
4.2.1. Furioso és North Star törzs.....	11. oldal
4.2.1.1. Furioso törzs.....	12. oldal
4.2.1.1.1. Furioso „A” vonal.....	12. oldal
4.2.1.1.2. Furioso „B” vonal.....	13. oldal
4.2.1.1.3. Furioso „C” vonal.....	13. oldal
4.2.1.1.4. Furioso „D” vonal.....	13. oldal
4.2.1.2. North Star törzs.....	14. oldal
4.2.1.2.1. North Star „A” vonal.....	14. oldal
4.2.1.2.2. North Star „C” vonal.....	15. oldal
4.2.1.2.3. North Star „D” vonal.....	15. oldal
4.2.2. Újabb eredetű vonalak.....	15. oldal
5. A furioso-north star fajta értékmérő tulajdonságai.....	16. oldal
5.1. Származási értékek.....	17. oldal
5.2. Küllemi értékmérő tulajdonságok.....	17. oldal
5.2.1. Fej, nyak.....	17. oldal
5.2.2. Felsővonal, far.....	17. oldal
5.2.3. Szügy, mellkas, has.....	17. oldal
5.2.4. Végtagok.....	18. oldal
5.3. Belső értékmérő tulajdonságok.....	18. oldal
6. A furioso-north star fajta tenyésztésének módszere.....	19. oldal
7. Törzskönyvezés.....	19. oldal
7.1. A törzskönyvezés rendje (törzskönyvezési szabályzat).....	19. oldal

7.1.1. Törzskönyvbe bekerülés.....	19. oldal
7.1.2. A Méneskönyv.....	20. oldal
7.1.2.1. Kanca törzskönyv.....	20. oldal
7.1.2.2. Mén törzskönyv.....	20. oldal
7.1.2.3. Csikönyilvántartó könyv.....	21. oldal
7.1.3. A törzskönyvi minősítés rendje.....	21. oldal
7.1.3.1. A furioso-north star kancák minősítése.....	21. oldal
7.1.3.1.1. Származás értékelés.....	21. oldal
7.1.3.1.2. Küllemi bíráló.....	22. oldal
7.1.3.1.3. Mozságbíráló.....	23. oldal
7.1.3.1.4. Saját teljesítmény értékelése.....	23. oldal
7.1.3.1.5. Ivadékok teljesítményének értékelése.....	25. oldal
7.1.3.2. A furioso-north star mének minősítése.....	26. oldal
7.1.4. A törzskönyvből való kikerülés szabályai.....	26. oldal
7.1.5. Származás nyilvántartás.....	27. oldal
7.1.5.1. A kancafedeztetés, termékenyítés nyilvántartása.....	27. oldal
7.1.5.2. A fedeztetés, termékenyítés bejelentése.....	27. oldal
7.1.5.3. A fedeztetés, termékenyítés utólagos bejelentése.....	27. oldal
7.1.5.4. A külföldi fedeztetés nyilvántartásba vétele.....	27. oldal
7.1.5.5. Az embrió-átültetés nyilvántartásba vételének szabályai.....	27. oldal
7.1.5.6. A csikó jelölésének, azonosításának módja.....	28. oldal
7.1.5.7. Az elnevezés szabályai.....	29. oldal
7.1.5.8. Származás ellenőrzés módja.....	29. oldal
7.1.5.9. Származás igazolás kiállításának szabályai.....	29. oldal
8. A fajta szelekciójának rendje.....	30. oldal
9. Az apaállat használat szabályai.....	30. oldal
9.1. A mének tenyésztési /termékenyítési engedélye kiadásának feltételei.....	30. oldal
9.2. Import mének használatának szabályai.....	31. oldal
9.3. A szaporítóanyag minőségi követelményei.....	31. oldal
10. A fajta tenyésztésének speciális szabályai.....	31. oldal
10.1. A fajta génkészletei felderítésének módja és hasznosítása.....	31. oldal
10.2. A génbankban megőrzendő szaporítóanyag és genetikai minta megh.....	31. oldal
10.3. In situ tartási feltételek.....	32. oldal
10.4. Ex situ tartás lehetséges formái, feltételei.....	33. oldal
10.5. A nukleusz állományok kijelölésének elvei.....	34. oldal
10.6. A tenyészállat forgalmazás, export és import szabályai.....	34. oldal
10.7. A vágóállat fajtához tartozás igazolásnak rendje.....	34. oldal
10.8. A tenyésztet (részpuláció) felszámolása esetén követendő szabályok.....	34. oldal
11. Egyesületi nyilvántartások és igazolások rendje.....	35. oldal
12. Az országos állattenyésztési adatbankba történő adatküldés módja és rendje.....	35. oldal
13. A fajta népszerűsítése.....	35. oldal
14. A tenyésztők tenyésztői munkájának elismerése.....	35. oldal
15. Záró rendelkezések.....	35. oldal

1. A fajtafenntartásért felelős szervezet megnevezése

A furioso-north star (mezőhegyesi félvér) lófajta fenntartását és tenyésztésének szervezését a Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület Alapszabálya szerint országos hatáskörrel végzi.

2. A furioso-north star (mezőhegyesi félvér) lófajta tenyésztésének célja (Tenyészcél)

Az eredeti mezőhegyesi tenyésztési elvek figyelembe vételével a modern kor követelményeinek megfelelő, a lovassport több ágában (pl.: díjugratás, díjlovaglás, fogathajtás) is eredményesen használható fajta tenyésztése, mely élénk vérmérsékletű, kiegyensúlyozott idegrendszerű, megbízható, szilárd szervezetű, kitűnő mozgású magyar melegvérű lófajta. Kiemelten fontos a hagyományos származási értékek, vonalak, családok és a más fajtától megkülönböztethető fajtajelleg rekonstruálása. A használati érték növelése, mely a sportban és a szabadidő eltöltésében alkalmassá teszi a fajtát az eredményes szereplésre

3. A fajta leírása

3.1. A fajta megjelenése (fajtastandard)

Szín

Pej és fekete kevés nem túl nagy terjedelmű jegyekkel, elfogadott a sárga és a szürke is, de nem kívánatosak. A fakó szín és árnyalatai valamint a tarkaság kizáró oknak minősülnek.

Méret

A fajta egyedeinek bottal mért marmagasságának minden esetben meg kell haladnia a 148 centimétert ez alatti marmagasság a fajtából kizáró oknak minősül.

Mének esetében az ideálisnak tekinthető méretek:

marmagasság bottal mérve 164-172cm, 155 cm alatti mén a tenyésztői bizottság külön elbírálása alapján kaphat engedélyt. Az övméret a marmagassággal arányos, átlagosan 180-203 cm. A szárkörméret optimális esetben 21-22 cm, a 19 cm alatti méret nem kívánatos.

Kancák esetében az ideálisnak tekinthető méretek:

marmagasság bottal mérve 160-168 cm, 155 cm alatti kanca csak a megfelelő méretű ivadékai útján kerülhet fő-törzskönyvbe. Az övméret a marmagassággal arányos, átlagosan 180-205 cm. A szárkörméret 21-22 cm 18 cm alatti nem kívánatos.

Küllem

A fej száraz, nemes, kint ülő nagy szemekkel, a fajtából kizáró oknak tekintendők a nagy burkolt, ill. kosfej, valamint az apró mélyen ülő szemek.

A fej széles, rugalmas tarkón keresztül kellően hosszú, ívelt, középmagasan illesztett széles alapról induló nyakban folytatódik, a rövid terhelt nyak kizáró oknak minősül.

Közepesen magas kifejezett, hátbanyúló mar jellemző, mely közepesen hosszú, izmos hátban folytatódva erős, izmos ágyékkal kapcsolódik a terjedelmes, széles, hosszú, enyhén csapott,

erőteljes, izmos farhoz. A rövid csapott barázdált far kizáró oknak minősül. Kívánatos a széles mély szügy a mély dongázott mellkas, mely hengeres hasban folytatódik. Az elülső végtag hosszú, dőlt lapockából indul, mely izmos felkarban, jól izmolt hosszúalkarban kapcsolódik a középhosszú csüdön keresztül az egészséges szaruanyagú, terjedelmes pata.

A hátulsó végtagnál fontos a széles, hosszú, jól izmolt far, jól izmolt alcomb, melyhez terjedelmes száraz csánkon és jól illesztett rövid száron, egészséges bokán és csüdön keresztül az egészséges szaruanyagú, terjedelmes pata kapcsolódik.

Mozgás

Kívánatos a tért ölelő, laza, rugalmas, akciós mozgás lépésben ügetésben egyaránt. A vágta legyen kerek, akciós, rugalmas és lendületes. A lábak előrevitele oldalról és hátulról egyaránt szabályos.

3.2. A fajta kialakulása

A furioso-north star fajta bölcsőjének ugyanúgy **Mezőhegyest** tekinthetjük, mint társainak, a nóniusznak és a gidránnak.

A magyar lófajtáink többségének az a zseniális alkotó munka teremtette meg az alapjait, amelyet **Csekonics József** és munkatársai végeztek. Hiszen a fajtát megalapozó eredeti mezőhegyesi kancacsaládok alapítóit ők választották ki, ezek közül több kancacsalád ma is él. Alapelvei máig érvényesek: *„Sohasem szabad semminemű lótenyésztést vékony alapzatú keskeny bordájú és szűk szügyű lovakkal megkezdeni, hanem mindenkor csak a széles, szegletesnek látszó, de mégis karcsú, jó alappal bíró közép magas lóféleség mellett kitartani, a cél érdekében a világ minden fajtájának ménjeit felhasználni, legyen az arabs, berber, spanyol vagy török, s ezek közül csak azokat kiválasztani, amelyek tüzes, bátor ménjelleggel bírnak s amelyek azonban kitartás, keménység és használhatóság szempontjából alapos teljes vizsgálatnak tettek már eleget. Ezekkel addig igyekezzünk a kívánt alakot és magasságot elérni, míg a kívánt fajta kitenyésztett, s ha ez megtörtént és állandósított, akkor nem szabad már a ménék és a kancák további cserélésére még gondolni sem.”* Mezőhegyesen a lovak osztályozása és ménesekbe sorolása szín és használati típus szerint történt. A pej ménesek szolgáltatták a fajta kitenyésztésének alapját, ezekben a ménesekben az 1840-es évekre döntően arab és angol telivér származású egyedek voltak. Erre az időre a magyar lótenyésztésben az egyik legfontosabb nemesítővé lépett elő az angol telivér, amelyet kiváló minőségben be lehetett már szerezni akár belföldi tenyésztésből is. Ezt az irányt követte a mezőhegyesi ménes vezetése is.

Az alkalmazott ménék közül kitűnt ivadékaik egyöntetűségével és használhatóságával, a derekegyházi ménes neveltje a versenypályán le nem győzött **Furioso**, majd nem sokkal később az Angliából importált fekete **North Star**. A két mén vérvonala kitűnően kiegészítette egymást a tenyésztésben. Alig két évtized alatt kialakult egy konstans jól elkülönült, nehezebb háttas, könnyebb kocsiló típus, amely az országos lótenyésztés valamint a legfontosabb felhasználók a hadsereg és a mezőgazdaság igényeinek is kiválóan megfelelt. Ettől az időtől kezdve említették ezt a típust **mezőhegyesi félvérként**, vagy **furioso-north starként**. Leírására idézzük a kor kiváló szakíróit Kovácsy Bélát és Monostori Károlyt: *„ a Furioso utódok küllemi alakulás tekintetében semmi kívánni valót sem hagynak hátra s nem igen hisszük, hogy akadna félvér ló, mely a Furiosokkal a versenyt különösen erősség és fejlettség tekintetében kiállaná, úgy kocsí előtt mint nyereg alatt a legmegfelelőbbek s így nem lehet csodálkozni, ha irántuk a kereslet nagy s ha különösen mint fedező ménék divatosak lettek.”*

A lófajták története nem csak a lovak története, hanem kiváló emberek története is. Kik azok, akiknek ezt a fajtát köszönhetjük? Ők a névtelen méneskari katonák, altisztek, kovácsmesterek, éjjeliőrök, fogatosok, törzskönyvvezetők, állatorvosok, akik a fajta egyedeivel foglalkoztak.

Természetesen az utókor az irányítók nevét jegyzi meg. A legjelesebbek: **Kozma Ferenc, Zalabéri Horváth János, D'Orsay Olivér, Döhrmann Henrik**. Az ő hagyatékukat ápoljuk e fajta tenyésztésével.

Az első világháború után az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásával a magyar lótenyésztés is jelentős törést szenvedett, de a harcok számos tanúsággal is szolgáltak. Kiderült, hogy a hadsereg által nagy számban használt magasan telivérezett, könnyebb típusú lovak igényesebb szervezetük révén nem jól viselték a háborús viszontagságokat. A robosztusabb megjelenésű, szilárd szervezetű, a takarmányozásra igénytelenebb mezőhegyesi típusú félvérek viszont igen jól vizsgáltak. Ez kiélezte a már korábbi ellentéteket a katonai tenyésztésirányítás és bírálói között. A vita eredményeként az ország lótenyésztésének újra teremtésében jelentős szerepet szántak a furioso-north star fajtának. Sajnos a háborús veszteségek Mezőhegyes román megszállása miatt igen jelentősek voltak. Az eredeti létszám töredékével kellett a fajta újjáépítéséhez kezdeni, de az elhivatottság és a ragaszkodás az eredeti tenyésztési elvekhez csodát tettek. Röpke másfél évtized alatt a fajtát sikerült mind létszámában, mind minőségében feltámasztani. Az eredményes regenerációban az is közrejátszott, hogy a ménes kancaállományát kiegészítették a **Sütvényi Állami Ménés** és a **Sárvári Bajor Királyi Ménés** állományából. Ez volt az első alkalom Mezőhegyes történetében az alapító kancák összegyűjtése után, hogy nagyobb számban lettek olyan kancák a ménes állományába sorolva, amelyek nem itt születtek.

A fajta értékét bizonyítja az is, hogy az utódállamok szinte mindegyike igyekezett létrehozni egy furioso-north star ménest a kezükbe került tenyészanyagból. Ausztria **Wieselburgban**, Csehszlovákia a Trencsén melletti **Motesicén**, Románia pedig a Mezőhegyesről zsákmányolt lovakból megalapította a **Bonchidai** ménest. A fajta tenyésztési bázisa ezzel jelentősen bővült, amelynek jelentőségét napjainkban érezzük igazán.

A békés éveket újabb világegés zúzta össze, az áldozatos munka eredményei pillanatok alatt foszlottak semmivé. Azt, hogy évszázados lófajtáink nem tűntek el ebben a történelmi viharban elsősorban **Pettkó-Szandtner Tibornak** köszönhetjük, aki a veszélyt felmérve méneseink állományának felét nyugatra menekítette. A megmaradt lovakból a ménvonalak és kancacsaládok jó részét újra lehetett teremteni.

A lovakra fontos szerep hárult az elpusztult ország újjáépítésében, hiszen az országnak kenyeret kellett adni, amihez a lovak szolgáltatták a vonóerőt, ezért a létszám felfuttatása volt az elsődleges cél. Ennek érdekében a szétszóródott magánménesek állományát **Mezőhegyesre** és **Bószénfára** gyűjtötték, valamint kiegészítették kiváló népies eredetű kancákkal, hogy a háborús veszteségeket mérsékeljék. Az erőfeszítéseket megint siker koronázta, pedig a lovak körül dolgozó embereknek a rendszer ellenséges magatartásával is meg kellett küzdeniük.

A fajta átvészelt két világháborút, amelyek után Mezőhegyes környezeti viszonyai között, annak tenyésztési kultúráját követve sikeresen újra lehetett teremteni, de az 1962-es - meggondolatlan politikai döntés alapján történt - áthelyezés negatív hatásait azóta sem sikerült kihevernie, előbb a nagykunsági **Ecsegfalvára**, majd a kiskunsági **Apajpusztára** került a törzsménés. Eredeti kancacsaládjainak jó része kipusztult, és ménvonalainkat is pótolhatatlan veszteségek érték.

Ezzel egy időben a mezőgazdaság nagyüzemi átszervezésével a lovak létszáma nagyarányú csökkenésnek indult. A fajta veszteségeit mérsékeltek a hatvanas évek végétől alapított termelőszövetkezeti törzstenyészetek: **Orosháza, Szentes, Abádszalók, Jászboldogháza, Karcag**. Valamint a 1980-as évek elején létrejött két új állami ménes. Egyrészt a **Balatonnagyberek** **ÁG Pusztaberényi ménese**, amelyben **Ludwig von Bayern** által nagyvonalúan Magyarországnak adományozott **Leutstetteni ménésének** eredeti sárvári származású lovai lettek elhelyezve. Másrészt a **Hódmezővásárhelyi Állami Tangazdaság Aranyági ménese**, amely sportban kipróbált hódmezővásárhelyi tájfajta kancák genetikai bázisán kezdett fajta regenerációs munkába. A fenti tenyészetekből származó lovak gazdagították a fajta génkészletét, ivadékaik ma is megtalálhatóak a tenyésztésben.

3.3. Jelenlegi helyzete

Az 1989-es évvel tenyésztő egyesület megalakulásával egy új addig ismeretlen mederbe terelődött a fajta tenyésztése, hiszen a kancaállomány döntő többsége magán kézbe került. Az állami vagy közösségi tulajdonú állományok pedig fokozatosan megszűntek. Értékes családok és vonalak kerültek veszélybe. A tenyésztők legfontosabb feladata a létszám fenntartása mellett a fajta használati értékének az emelése, hiszen a származásokban megjelenő kultúrtörténeti érték a hétköznapi lovasok körében egyelőre csak kismértékben keresleti tényező.

3.4. Jövőbeni szerepe

A fajta egyedei a jövőben szándékaink szerint nem kizárólag az értékes, ritka géntartalék szerepét kell, hogy betöltsék. Átgondolt, céltudatos, összehangolt génmegőrző, nemesítő és szelekciós munkával a sportban, és a szabadidő eltöltésében is, külső megjelenésével esztétikai örömet, teljesítményével sikerélményt adó értékes társat kívánunk tenyészteni.

A fajtát a jövő nemzedékek számára származásában tisztán, de típusában modernizálva az eredeti angolfélvér típust szem előtt tartva kívánjuk megőrizni.

3.5. Az állomány nagysága a Tenyésztési Program elfogadásakor

A jelenlegi tenyészállomány létszáma mintegy 600 kanca és 70 fedezőmén, a veszélyeztetett kategóriába sorolja a furioso-north star fajtát.

4. A fajta rendezési elve

Mindenekelőtt le kell szögeznünk, hogy furioso-north star fajtájúnak az az egyed tekinthető, amely az Egyesület érvényes tenyésztési szabályzata szerinti bejelentett párosításból, az Egyesület törzskönyvében nyilvántartott kancától és az Egyesület által engedélyezett méntől született, és a jelölése az érvényes szabályok szerint megtörtént. Illetve azon kancák, amelyek a tulajdonos kérelme alapján, az Egyesület törzskönyvbe kerülési szabályainak betartásával nyilvántartásba vételét a tenyésztésvezető javaslatára a **Tenyésztési Bizottság** jóváhagyta.

A furioso-north star lófajta elkülönültségének alapja döntően a két alapító méntől való leszármazás valamint az elismert kancacsaládhoz való kapcsolhatóság. Az egykori törzsménesek gyakorlata lehetővé tette, hogy mintegy tucatnyi kancacsaláddal és négy ménvonallal, és időnkénti angol telivér cseppvér keresztezéssel a közeli rokontenyésztés veszélye nélkül a kívánt típus fenntartható legyen.

4.1. Kancacsaládok

A fajta családjai többszörös történelmi hatásnak voltak (vannak) kitéve, amelyek a legritkább esetben tették lehetővé, hogy a genetikai, ill. a szakmai prioritások érvényesüljenek. Az anyai alap az indokoltnál gyakrabban változott, ill. a hasonló létszámú és történelmi múltú fajtákhoz képest feltűnően szélesebb is esetünkben.

A kancacsaládok felosztásának alapját az alapítótól való generációs távolság, valamint az alapító kanca születési ideje határozza meg. Az átláthatóság és a logikus rendszerezés az alábbi felosztást tette szükségessé:

- Eredeti kancacsaládok,
- Történelmi kancacsaládok,

- Törzstenyészeti kancacsaládok,
- Egyesületi kancacsaládok.

4.1.1. Eredeti kancacsaládok

Eredetük legalább a XIX. századba nyúlóan kimutatható a fajta eredeti génkészletét hordozzák, a fajta mérvonalait megalapozó törzsmének ezekből a kancacsaládokból származtak. A családalapítók távolsága leszármazottjaiktól legalább tizenöt generáció.

a) Mezőhegyesi eredeti kancacsaládok:

A mezőhegyesi ménes családalapító őskancáira vezethetők vissza, egy részük kipusztultnak tekinthető. A jelenleg belföldön élő családok egyedyszáma csekély, fenntartásuk különös odafigyelést igényel, eddig ismeretlen egyedek felbukkanására jobbra csak import útján lehet számítani.

Élő eredeti mezőhegyesi kancacsaládok:

- **1. számú eredeti mezőhegyesi kancacsalád**, alapító a 33. sz.-Kinsky-féle remonta 1785. Egykor a legnagyobb kancalétszámmal rendelkező család volt.
- **7. számú eredeti mezőhegyesi kancacsalád**, alapító a 325. sz. eredeti magyar kanca 1789. A család a nagyobb létszámúak egyike volt fennmaradása a román tenyésztőknek köszönhető. Jelenleg mind Magyarországon import kancák révén, mind Romániában elterjedt család. A család számos törzsmént adott Mezőhegyesen és Bonchidán is.
- **9. számú eredeti mezőhegyesi kancacsalád**, alapító az 59. sz. erdélyi kanca 1786. Ezen kancát másik három tradicionális fajtánk is családalapítóként tartja nyilván, a shagya arab, a nóniusz (2-es számú kancacsalád) és a gidrán (14-es számú kancacsalád). Ez a család is Romániában maradt fent és onnan kerültek egyedei a magyar tenyésztésbe vissza.
- **10. számú eredeti mezőhegyesi kancacsalád**, alapító az 554. sz. eredeti moldvai kanca 1787. Ez a család egykori kiváló tagja az 1955. évi OMÉK nagydíjasa **173 Furioso „A” XXVI**, Ukrajnából importált leszármazottja révén található meg újra Magyarországon.

b) Sárvári eredeti kancacsaládok:

A sárvári bajor királyi ménesben valamint jogutódjában a leutstetteni bajor hercegi ménesben tenyésztett kancacsaládok. Mindkét kancacsalád szép számban képviselt a tenyésztésben, egyedei átütő örökítő képességükkel tűnnek ki:

- **IV. számú eredeti sárvári kancacsalád**, alapító Helena 1828
- **III. számú eredeti sárvári kancacsalád**, alapító Bogár 1830

4.1.2. Történelmi kancacsaládok:

A fajta történetében megkerülhetetlen, meghatározó ménesekben létrejött kancacsaládok, az alapító kancák származása általában visszavezethető a két

világháború közötti időszakra. Ezen családokból származó törzsmének lehetővé tették a fajta továbbvitelét. A családalapítók távolsága leszármazottjaiktól általában tíz-tizenkét generáció.

- a) **mezőhegyesi történelmi kancacsaládok:**
ide soroljuk azokat a családokat, amelyek alapítói nem vezethetők vissza az eredeti kancacsaládokra, de szerepelnek a Mezőhegyesi Állami ménes valamely törzskönyvében például: **Hódmezővásárhely Észak, Szentes Kártya (Furioso III törzsmén anyja)**. Ezek a családok is jórészt kipusztultak, a fennmaradtak száma néhányra tehető, újabbak felbukkanása kizárható.
- b) **sütvényi történelmi kancacsaládok:**
ide tartoznak azok a családok, amelyek az egykori Sütvényi Állami Ménés magasan telivézett kipróbált kancáira vezethetők vissza, az ott kialakult típus döntően befolyásolta a fajta génállományát. A jelenlegi állományban a **Klára kancacsalád** leszármazottjai találhatók.
- c) **bonchidai történelmi kancacsaládok:**
a ménés alapjául az 1919-ben zsákmányul esett mezőhegyesi félvér törzsállomány szolgált. Bontidán a megszerzett genetikai vagyont értékének megfelelően kezelték. Ennek köszönhető, hogy a romániai állományban ma is megtalálhatóak az eredeti mezőhegyesi kancacsaládokba sorolható egyedek. Másrészt új családok is alakultak, olyan kancákból, amelyek mezőhegyesi eredete feltételezhető, de jelenlegi tudásunk szerint nem bizonyítható. Vagy angol telivér kancából, mint a **31 Ginta**. A jelenlegi belföldi kancaállományban néhány egyeddel képviseltek.
- d) **motesicei történelmi kancacsaládok:**
az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásával az utódállamok a tulajdonukba került lóállomány (elsősorban a Radautzi ménesből származóak) felhasználásával igyekeztek a belföldi ménszükségüket kielégítésére méneseket alapítani. A Cseh-Szlovák állam a furioso-north star fajta számára a Trencsén közeli Motesicén alapított ménest, amely napjainkig fennmaradt. Az utóbbi évtizedekben jelentős tenyészállat import volt jellemző ezen tenyészet leszármazottjaiból. Jelenleg négy-öt család van belföldön tucatnyi kancával.
- e) **bőszénfai történelmi kancacsaládok:**
a fajta második világháborús veszteségeinek mérséklése érdekében létrejött ménesben főként prágajori és népies kancákkal folyt a fajta regenerációja. A ménes jelentősége az apajpusztai állomány megalapozásában van.
- f) **nagykunsági történelmi kancacsaládok:**
a mezőhegyesi törzsállomány áthelyezésével a fajta eredeti génállománya a Nagykunsági ménesben volt fellelhető. Az eredeti családok erodálódása, rövid idő alatt bekövetkezett. Új napjainkig fennmaradt kancacsalád egy-kettő keletkezett.
- g) **kiskunsági történelmi kancacsaládok:**
az 1960-as évek közepétől a Kiskunsági ménesben volt a fajta tenyésztésének központja. Itt összpontosították a bőszénfai és a nagykunsági, valamint az Apajpusztán már meglévő állományt. Ezekből jött létre egy új törzsmén, amely a fajta tenyésztését bő két évtizedre meghatározta. Olyan új életképes családok is jöttek létre, amelyek jelentős hatást gyakoroltak a fajta genetikai összetételére.

4.1.3. Törzstenyészeteki kancacsaládok

A mezőgazdaság nagyüzemi átszervezésével az egykoron jól működő mezőhegyesi típusú félvért tenyésztő tájörzetek genetikai bázisán termelőszövetkezeti és állami gazdasági törzstenyészetek jöttek létre. Ezen tenyészetek többsége a Tenyésztő Egyesület alapításában is részt vett. A jelenlegi nyilvántartott tenyészkanckák nagy része ezekbe a kancacsaládokba sorolható. Ezen egyedek általában nyolc-tíz generációra visszavezethető ismert származással rendelkeznek.

A) JÁSZ-KUN CSOPORT:

A Jász-Kun tájörzetben a tenyészetek megalapozását jelentősen meghatározta az egykori Jászberényi Méntelep, majd Lótenyésztési kirendeltség kiváló szakembereinek; **Sz. Szász Ivánnak** és **Csónaki Józsefnek** az elhivatott munkássága. A családok genetikai alapját nagyban meghatározták az alábbi mének: **12 North Star XXV-2 (North Star „A” XVIII törzsmén), 4768 Nagygombos-2, 4897 North Star „A” XIX-1 (North Star „A” XXI törzsmén), 4900 Nagykunság-4, 5189 Bőszénfa-49 (North Star I törzsmén), 5528 North Star „A” XVII-2.**

a) abádszalóki kancacsaládok:

az Abádszalóki Lenin Mgtsz ménesének alapító kancáira vezethetőek vissza, jelenleg öt kancacsaládnak van élő képviselője.

b) jászboldogházi kancacsaládok:

a Jászboldogházi Aranykalász Mgtsz ménesének alapító kancáira vezethetőek vissza, jelenleg négy kancacsaládnak van élő képviselője.

c) karcagi kancacsaládok:

a Karcagi Magyar - Bolgár Barátság Mgtsz ménesének alapító kancáira vezethetőek vissza, jelenleg hét kancacsaládnak van élő képviselője.

B) DÉL-ALFÖLDI CSOPORT:

A Dél-Alföldi tájörzetben a tenyészetek megalapozását jelentősen meghatározta az egykori Hódmezővásárhelyi és Mezőhegyesi Méntelepek ménelhelyezési gyakorlata és törzskönyvezési munkája, illetve a térségben kialakult Hódmezővásárhelyi tájfajta magas színvonala. A családok genetikai alapját nagyban meghatározták az alábbi mének: **1005 Hódmezővásárhely Buzogány, 4461 North Star „A” XVIII-4, 4936 Bőszénfa-31, 5516 North Star „A” XVII-3, 5550 North Star „A” XIX-2.**

d) szentesi kancacsaládok:

a Szentesi Termál Kmgtsz ménesének alapító kancáira vezethetőek vissza, ennek a tenyészetnek az egyedei közelítették meg fenotípusukban leginkább

az eredeti mezőhegyesi jelleget. Napjainkban kilenc család van képviselve mintegy ötven egyeddel.

e) orosházi kancacsaládok:

Az Orosházi Dózsa és Béke Mgtsz-ek méneseinek alapító kancáira vezethetők vissza. Jelenleg kilenc család van képviselve mintegy negyven egyeddel.

f) aranyági kancacsaládok:

A Hódmezővásárhelyi Állami Tangazdaság Aranyági ménésének alapját a hódmezővásárhelyi tájfajta eredetű, gyakran telivérezett, sportban kipróbált kancák adták. A felszámolt tenyészet volt a fajta utolsó főménese. Az itt kialakult tizenkét kancacsalád közel kilencven élő egyede jelentős hányadot képvisel a jelenlegi tenyészállományban.

4.1.4. Egyesületi kancacsaládok:

Az egyesület alapításával megnyílt a lehetőség azon tenyésztők számára is a fajta tenyésztés kereteiben való munkálkodásra, akik nem törzstenyészetből származó, de a fajtához köthető kancákkal kívántak ebben részt venni. Ezen kancák után az egyesület alapítása óta eltelt időszakban újabb kancacsaládok jöttek létre. Az értéküket feltehetően a következő tenyésztői generáció tudja majd objektíven megítélni. Ezen családok száma mintegy negyven, egyszámuk száz feletti.

A fenti felsorolásból kiderül, hogy a fajta fejlődésének minden egyes korszaka újabb és újabb kancacsaládokat termelt ki. Ez arra hívja fel a figyelmünket, hogy elődeink, vagy gyakran voltak kénytelenek új utakat keresni, a szelekciós alap beszűkülése miatt. Vagy bizonyos időkben tévúton jártak, mert nem ismerték fel azt a genetikai alapigazságot, hogy **a kitenyésztett, ismert örökítésű kancacsaládok olyan értékeket hordoznak, amelyek néhány generáció alatt a legkiválóbb mének használatával sem reprodukálhatóak más anyai alapokon**. A sok család örvendetes a genetikai változatosság szempontjából, viszont a fenntartásukban és a megítélésükben különös felelősséget terhel ránk. A fajta identitása szempontjából **az eredeti, a történelmi, és a törzstenyészeti** kancacsaládok megőrzése, és fejlesztése nem csak erkölcsi kötelességünk, hanem jól felfogott érdekünk is, hiszen ezek származásukban generációk hosszú során keresztül dokumentáltan fajtaazonosak. Az **egyesületi** kancacsaládok esetében látnunk kell, hogy csak azok fennmaradása a kívánatos, amelyek olyan értékeket hordoznak, amelyeket több generáción keresztül bizonyítottan megjelennek a család tagjaiban és a fajta fejlődése szempontjából kívánatosak. Ez arra is rávilágít, hogy újabb, a meglévő kancacsaládokhoz nem köthető kancák bevonása a tenyésztésbe csak a különösen magas származási, küllemi, és használati értékek együttes megléte esetében lehet indokolt.

4.2. Méntörzsek, ménvonalak

A fajtaazonosság egyik legsarkalatosabb feltétele a törzsalapítóktól való leszármazás. A fajta speciális Közép-Európai identitása, és sajátos fejlődéstörténete viszont szükségessé tette, hogy a fenti kitétel bizonyos tekintetben átalakuljon.

A fajta tenyésztésének története során többször fellépő nagyarányú génvesztések idején, a regenerációra irányuló kísérletek abban mindig megegyeztek, hogy mind az anyai oldalon, mind a mének oldalán a két alapító ősméntől való egyenesági származást tekintették kiindulási alapnak, a fajtára jellemző fenotípus mellett. Ennek az alapelvnek köszönhető, hogy a mai tenyészállományunk jó része köthető a két fajtaelindító ősménhez.

4.2.1. Furioso és a North Star törzs

A Furioso és a North Star törzs kezelése, illetve genealógiai beosztása korszakonként változott. Ha a tenyésztők meg is különböztették ágakat e két törzsben ez hivatalos keretek közötti szabályozást csak 1943. július elsejével nyert, az alábbiak szerint:

„1943. július 1-ig a Furioso törzs törzsménjeit I-től XLVI-ig, míg a North Star törzs törzsménjeit I-től XXVII-ig számozták.

1943. július 1-től a Furioso törzs két vérvonala közül a Furioso I. az „A” míg a Furioso X. a „B” vérvonalat képezik. Ettől az időponttól kezdődően a törzsmének elnevezése és számozása a ..... az 1943 után első ízben felállításra kerülő Furioso törzsmén az „A” vérvonalban mint a vonalalapító Furioso I. folytatólagos 23. törzsmén ivadéka a Furioso „A” XXIII. nevet kapta. A „B” vérvonalba pedig a vonalalapító Furioso X-nek 1943. július 1. után felállításra kerülő 17. törzsmén ivadéka a Furioso „B” XVII. elnevezést kapta.

A North Star törzs ugyancsak két ágon tenyészthető ma tovább. 1943. július 1-ével a törzs IV. vonala az „A”, míg a VI-os vonala a „B” vonal jelzést kapta. Az „A” vonalban a vonalalapító IV. törzsménnek 1943. július 1. után felállított 16. törzsménutóda a North Star „A” XVI. nevet viseli, míg a „B” vérvonalban a vonalalapító VI. törzsménnek 9. törzsmén ivadéka a North Star „B” IX. elnevezést kapta.” (Lőtörzskönyvezés évkönyve 1954-1955)

Ez a beosztás a hazai tenyésztési gondolkodásunkat napjainkig meghatározta, annak ellenére, hogy a hivatalos tenyésztésirányítás az 1960-as évek közepétől megszüntette a vonal besorolásos törzsmén számozást. Mindkét törzs esetében római eggyel (I.) indítottak új törzsmén sorozatot, amelyeket napjainkig folytattunk. A Furioso törzsben eljutottunk az L-ig 2014-ben, így új sorozat indítása vált szükségessé, amelyet a Tenyésztési Bizottság jogkörében eljárva az alábbi határozatával el is fogadott:

A North Star törzs jelenleg XV. (tizenöt) törzsmén számnál tart, így ebben az esetben ez a törzsmén sorozat feltehetően nem telik be a közeljövőben.

Az utóbbi időkben a két méntörzs esetében folyamatos nevezéktani és egyéb technikai nehézségeket okozott, hogy nincs egy, a jelen körülmények között is alkalmazható, de a történelmi hagyományokat is figyelembe vevő vonalbeosztás.

FURIOSO TÖRZS

- „A” vonal a mezőhegyesi Furioso XXVIII (sz. 1902.) leszármazottjai,
- „B” vonal a mezőhegyesi Furioso „B” XIX (sz. 1941.) leszármazottjai,
- „C” vonal a mezőhegyesi Furioso XXXII (sz. 1907.) leszármazottjai,
- „D” vonal a mezőhegyesi Furioso I (sz. 1844.) leszármazottjai, a radautzi ménes Furioso VI (sz. 1868.) és Furioso VII (sz. 1875.) törzsménjein keresztül.

NORTH STAR TÖRZS

- „A” vonal a mezőhegyesi North Star „A” XIX (sz. 1950.) leszármazottjai,
- „B” vonal a mezőhegyesi North Star VI (sz. 1877.) leszármazottjai (kihalt),
- „C” vonal a mezőhegyesi North Star „A” XX (sz. 1949.) leszármazottjai,
- „D” vonal a bonchidai North Star XXIV (sz. 1927.) leszármazottjai.

A fenti határozat a fajtán belüli genetikai változatosság megőrzését kívánja előmozdítani. A jelenlegi genetikai megoszlást jobban tükröző levezetés révén, amely logikájában és elveiben támaszkodik az 1943-as vonalbeosztásra. Valamint figyelembe veszi a nemzetközi tenyésztési együttműködés eredményeképpen honosodott új vonalakat is. Ezáltal a genetikai variancia statisztikailag is jobban kifejezhető.

A furioso-north star fajtát egyedszáma a veszélyeztetett kategóriába sorolja. Ez azt eredményezi, hogy a kancalétszámhoz mérten viszonylag sok fedezőment kényszerülünk az állományban tartani, viszont a fenti beosztás segítségével a vonalak mindenkor helyes arányai is megteremthetők.

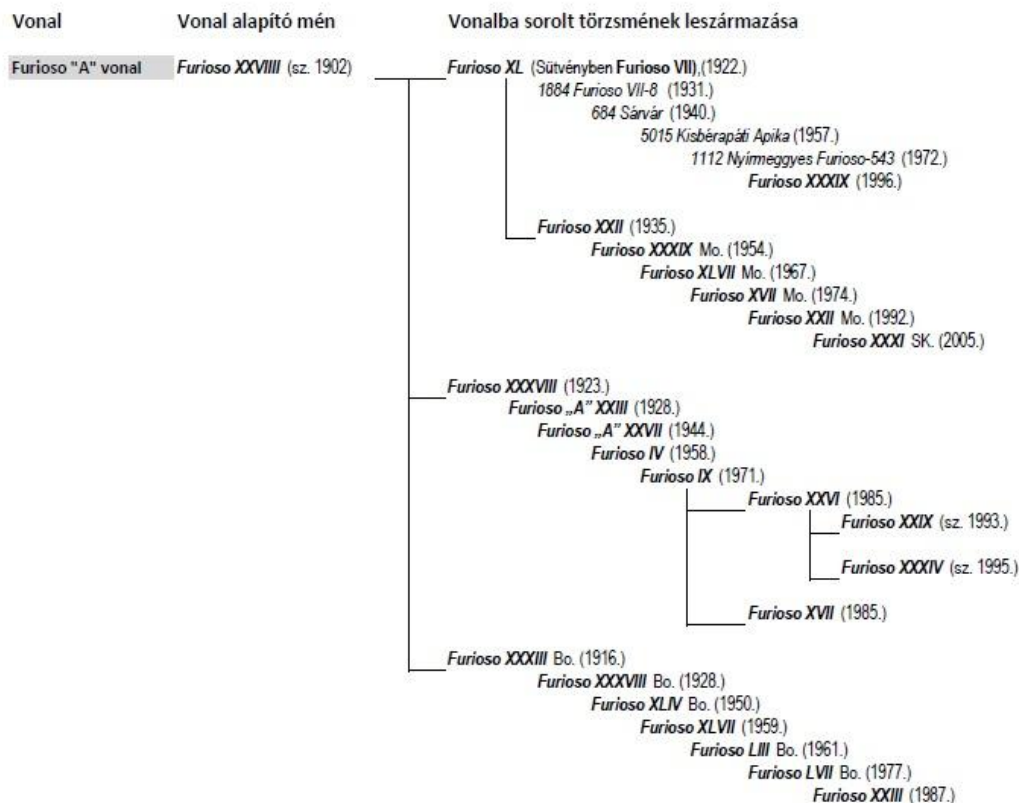
Az új vonalbeosztás kialakítása az alábbi elvek mentén történt:

- a vonal alapítója egyértelműen meghatározható,
- az egyes vonalak eltérő anyai bázisa kimutatható,
- a vonal rendelkezik bizonyos megkülönböztető jegyekkel,
- a vonal köthető valamely tradicionális belföldi vagy külföldi tenyészhelyhez.

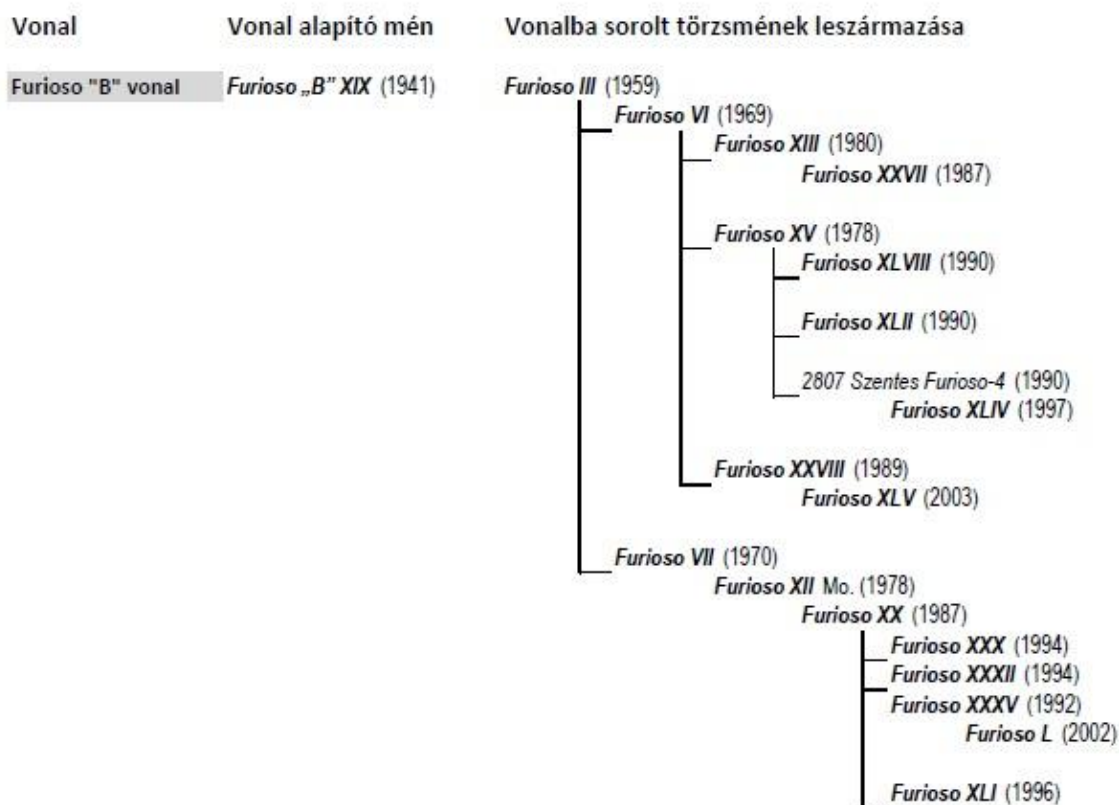
4.2.1.1. Furioso törzs

4.2.1.1.1. Furioso „A” vonal

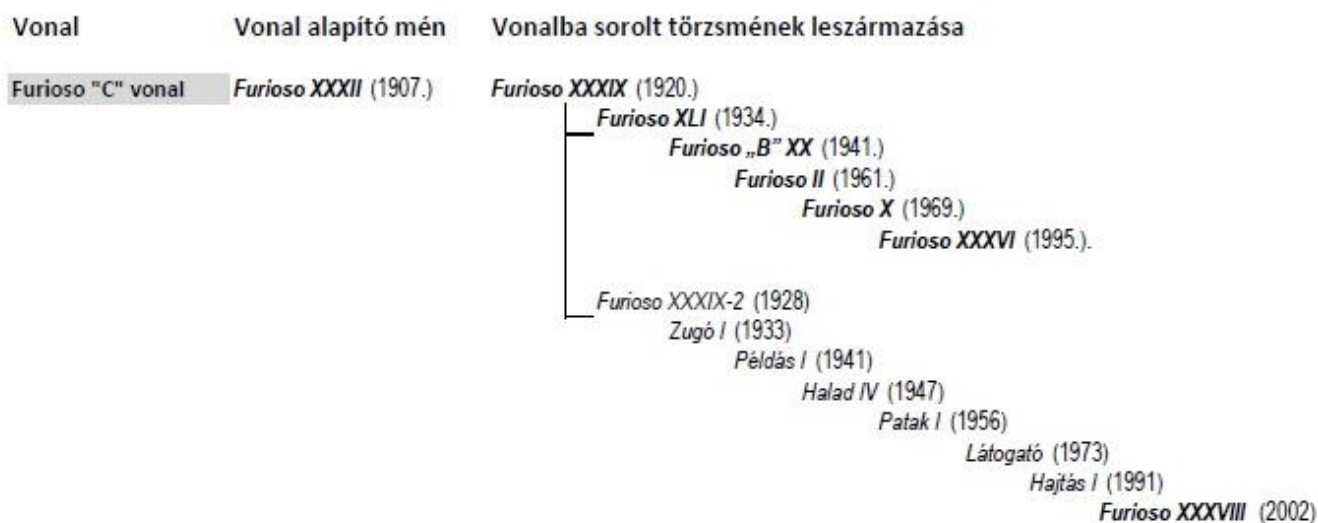
Az „A” vonal ménlétszáma lecsökkent, külföldről is csak korlátozott mértékben pótolható, fenntartása különös figyelmet igényel.

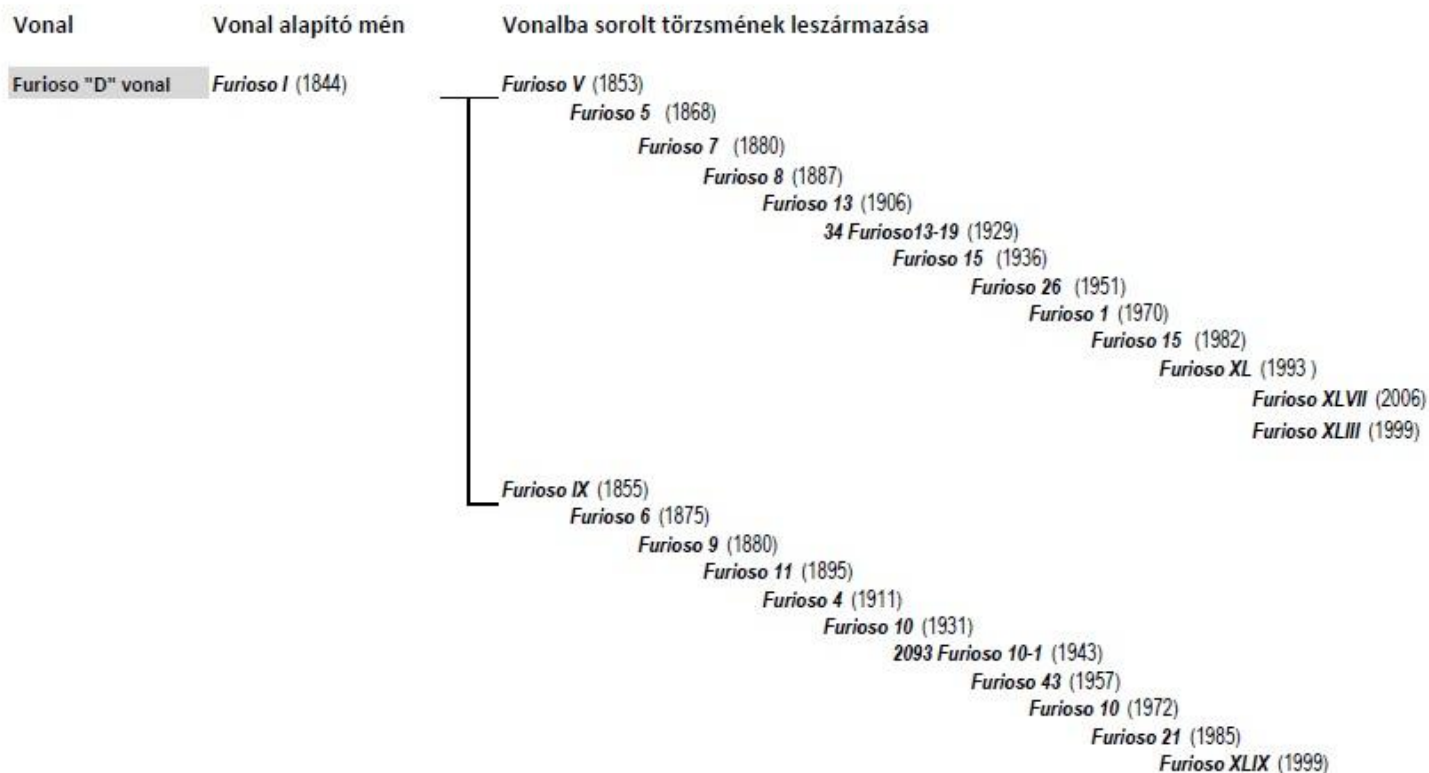
4.2.1.1.2. Furioso „B” vonal

4.2.1.1.3. Furioso „C” vonal

4.2.1.1.4. Furioso „D” vonal

4.2.1.2. North Star törzs

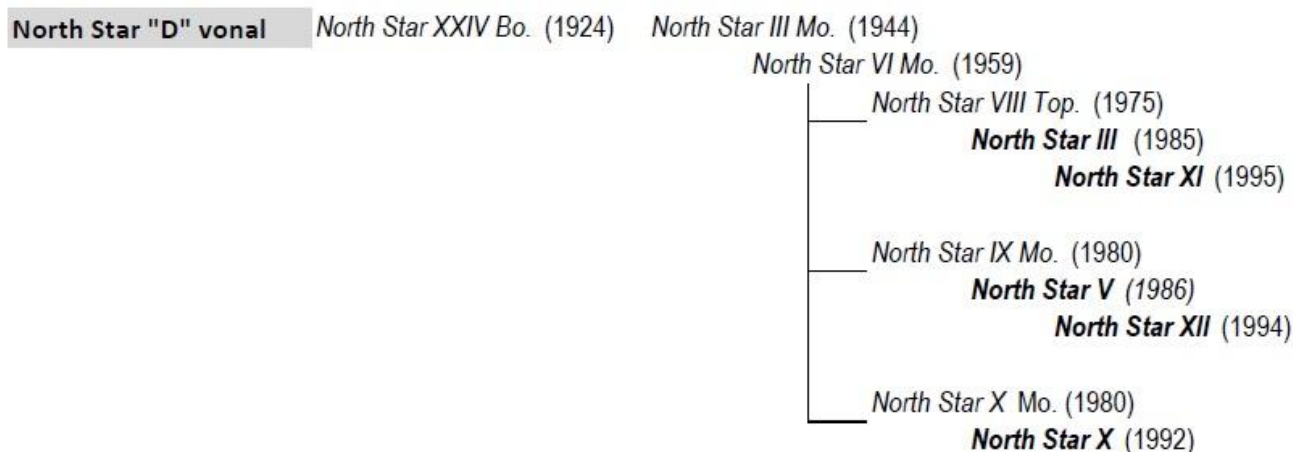
4.2.1.2.1. North Star „A” vonal

Vonal	Vonal alapító mén	Vonalba sorolt törzsmének leszármazása
North Star "A" vonal	North Star „A” XIX (1950)	<ul style="list-style-type: none"> 5550 North Star „A” XIX-2 (1962) North Star IV (1974) North Star XIV (1994)

4.2.1.2.2. North Star „C” vonal

4.2.1.2.3. North Star „D” vonal

4.2.2. Újabb eredetű vonalak

A magyarországi tenyésztésben új vonalak hosszú távon nem honosodtak meg, az eredeti mezőhegyesi elvekkkel ez nem is volt igazából összhangban. Az is igaz, hogy Mezőhegyes fénykorában is voltak kísérletek egyes telivér törzsmének utáni félvér törzsmének felállítására. Ezek a próbálkozások egy-két generáció múltán elhaltak, de mindenképpen gazdagították a fajta genetikai állományát.

Az Osztrák-Magyar Monarchia, majd az utódállamok viszonylatában két ilyen új félvér mérvonal alakult ki a fajta bázisán:

- **Przedswit,**
- **Catalin.**

A belföldi tenyésztésben is kerültek felállításra a vonalalapítókra nem visszavezethető törzsmének, ezek vonalainak fenntartására csak a bizonyított pozitív hatásuk fennmaradásáig törekszünk.

Ezek:

Angol telivér mén után

- **Blokád**
  - Blokád I
  - Blokád II
  - Blokád Furioso III
  - Blokád IV
  - Blokád V
  - Blokád VI
- **Mesetta**
  - Masetta North Star I
- **Bűvölő**
  - Bűvölő Furioso I
- **The Bart**
  - The Bart Furioso I
  - The Bart Furioso II
  - The Bart Furioso III

Angol telivér F1 után

- **Aldato**
  - Aldato Furioso I
  - Aldato Furioso II
- **Hadfi**
  - Hadfi North Star I

Anglo-arab után

- **Ramzes Junior**
  - Ramzes North Star I
  - Ramzes North Star II
  - Ramzes North Star III
  - Ramzes Furioso I

5. A furioso-north star (mezőhegyesi félvér) fajta értékmérő tulajdonságai

A furioso-north star fajtájú ló értékmérő tulajdonságait mindenkor a tenyészcélban megfogalmazott kívánalmak figyelembe vételével kell megfogalmaznunk.

A fajta értékmérő tulajdonságait egyrészt a genotípusában (származási értékek) másrészt a fenotípusában (küllem, mozgás, vérmérséklet) lehet és kell keresnünk.

A testalakulás, a küllem, illetve a mozgás minőségének megítéléséből következtethetünk a ló teljesítőképességére, kvalitásaira. Minden jó felépítésű ló előnyben van a teljesítmény megjelenítése során más, hibás küllemű társaival szemben, ezért a fajtával szemben elvárás a harmonikus megjelenés, a korrekt küllem, a nagy ráma, a jó típus és karakter. A jó mozgásadottságok azok, amelyek leginkább meghatározzák a ló teljesítményét. Fontos a jármódok tisztasága, ütemessége, rugalmassága. A

lábélőrevitel legyen szabályos, nagy ívű, térölélő. A lónak legyen meg a természetes egyensúlya, legyen önfordása és öntartása. Ezen tulajdonsággal rendelkező egyedek könnyebben idomíthatóak, kiegyensúlyozottabbak, jobban hordozzák magukat.

Mindezek mellett fontos szem előtt tartanunk, hogy a tenyésztésbe vont lovaknak a tenyészcélban megfogalmazott tulajdonságokat a lehető legteljesebb módon kell hordozniuk. A fajtajelleg mellett egyértelmű nemi jelleggel kell rendelkezniük, hiszen nem használati, hanem tenyészállatok.

5.1. Származási értékek:

A fajta egyedeinek származási értékelésekor, az ősök ismeretében következtethetünk az egyed képességeire, várható teljesítményére. A származásértékelés azonban mindenkor csak eszköz, nem garancia a képességek előrejelzésére. A származás vizsgálatoknál fontos az ősök teljesítményének, munkakészségének, szervezeti szilárdságának ismerete. A közvetlen ősök (szülők, nagyszülők) teljesítményének ismereteiből vonhatunk le szignifikáns következtetéseket az adott egyed képességeire vonatkozóan. A származásban ennél hátrébb található ősök érdemi hatást már nem fejtenek ki az egyed adottságainak átörökítésében.

5.2. Küllemi értékmérő tulajdonságok:

A külső értékmérő tulajdonságok megítélésének módja a küllemi bírálat. A bírálat célja hogy a testfelépítés és a tenyészcélban megfogalmazott kívánalmakhoz szükséges teljesítőképesség közötti összefüggéseket felismerjük és helyesen ítéljük meg. Mindezekhez szükséges a testalakulás funkcionális összefüggéseit feltáró leíró bírálat.

5.2.1. Fej, nyak

A furioso-north star fajtájú ló feje egyenes profilvonalú, a test nagyságával arányos (nem kicsi), karakteres, de nem durva. A fej sugározzon erőt, keménységet, bizalmat.

A szemek legyenek, nagyok, kintülőek, kifejezésteljesek. A tekintet legyen élénk, figyelmes, érdeklődő.

Az egész testfelépítés egyik legfontosabb pontja a fej összeköttetése a nyakkal. Fontos a nyakkal rugalmas összeköttetésben lévő, hosszú, laza tarkó. Ezek jó lovagolhatóságot, puha támaszkodást vetítenek elő. A nyak középmagasan illesztett, hosszú, jól ívelt és mozgékony legyen. A hajlékony tarkó és a jól illesztett, jól ívelt nyak könnyebb idomíthatóságot ígér.

5.2.2. Felsővonal, far

A furioso-north star lónak nem szükséges hosszú magas marral rendelkeznie, de a mar legyen a felsővonalból egyértelműen kiemelkedő, ne legyen elmosódott, lapos. A lovassportok szempontjából egyértelműen a középhosszú jól lengő, feszes hát a kívánatos. Az ágyék és a kötés legyen jól zárt, feszes. A laza kötés gyorsabb elhasználódást jelezhet. A fajta egyedeinél kívánatos a hosszú, terjedelmes, jól izmolt, enyhén csapott far. A far a mozgás motorja, felépítése ennél fogva mindig fokozott jelentőséggel bír.

Felsővonal tekintetében a furioso-north star fajtájú ló legyen elegáns, megkapó, szép nyakkal, jó nyeregajtékkal, terjedelmes farral.

5.2.3. Szügye, mellkas, has

A furioso-north star fajtájú ló szügye erős, széles jól izmolt. A mellkas és has legyen széles, mély és hosszú, elegendő helyet biztosítva a belső szerveknek.

5.2.4. Végtagok

A lapocka legyen jól dőlt, nagyméretű, hosszú, izmos, kb. 90 fokos szöggel kapcsolódóan a nem túl rövid felkarhoz. A könyökizület ne feküdjön szorosan a mellkashoz, legyen szabad. Mindez dőlt lapockát, jó mozgást eredményez, segíti az elülső végtag nagy amplitúdójú, szabad előrevitelét.

Az alkar hosszú és jól izmolt legyen. A lábtő legyen terjedelmes, száraz, három irányban kiterjedt. A lapos, nem elég terjedelmes lábtő a lábszerkezeti gyengeség jele.

A szár legyen rövid, erős, száraz. A szár elülső oldala ne mutasson homorú ívet (borjúláb). A fűzött szár nem kívánatos, a láb gyengeségére utal, nem a nagy teljesítményű ló jellemzője.

A csüdizület legyen száraz és tiszta, megfelelő hosszúságú és szögellésű. Kerülni kell a rövid meredek csüdöket, amelyek elhasználódásra hajlamosak, emellett negatív irányban befolyásolják a ló mozgását is.

A paták legyen egészségesek, kemények és szilárdak, sima felületűek, lehetőleg palaszürkék. Az elülső pata szögelése ideális, ha a vízszintessel 45-50 fokos szöget zár be.

A hátsó lábszerkezet felépítése a sportra való alkalmasság megítélésében óriási jelentőséggel bír. A sportlónak rendelkeznie kell azzal a képességgel, hogy testsúlyát részlegesen, vagy időszakosan teljes egészében a hátsó lábain hordozza. Mindennek feltétele a korrekt felépítésű, megfelelő szögellésű, erős hátsó végtag. A comb legyen jól izmolt, széles és hosszú, mének esetében fedje a nemi szervet. A térd legyen széles és erős a combcsonttól a sípcsontig megfelelő, erős izomzat húzódjon, a lónak legyen „nadrágja”. A combcsont és a sípcsont megfelelő szögelése 90-100 fok.

A csánk legyen széles, erős, megfelelő terjedelmű, helyezkedjen közel a talajhoz. A csánknak oldal- és elől nézetben kifejezettnek kell lennie, nagyobb átmenet nélkül folytatódjon a szárban. Fontos hogy a csánkizület hajlékony legyen, ami segíti a hátsó végtag megfelelő mozgását. Mindenkor kerülni kell a hátraállított hátsó végtaggal rendelkező egyedeket, a hátsó végtag megítélésénél inkább a kardosságot tekintsük kevésbé komoly hibának. Mivel a tolóerőt növeli, ugró és fogatlovaknál igen gyakori.

A szár a hátsó lábakon legyen rövid, erős, száraz. A hátsó paták szögelése a talajjal meredekebb, mint elől, kb. 50 fok.

5.3. Belső értékmérő tulajdonságok:

Az intelligencia, a vérmérséklet, a karakter a ló egyre fontosabb értékmérő tulajdonsága, szelekciós szempontja. A sportban egyre inkább csak a kezelhető, élénk vérmérsékletű, jó karakterű, tanulékony lovat használhatjuk eredményesen. A vérmérsékleti tulajdonságok messzemenően befolyásolják a ló használati értékét.

A furioso-north star fajtájú ló belső értékmérő tulajdonságait több szempont alapján ítélni meg. Fontos az intelligencia. A ló legyen érdeklődő, figyelmes. Mindenkor kerülni kell a féltős, ijedős, labilis idegrendszerű egyedeket.

A furioso-north star fajtájú ló legyen tanulékony, idomítható, együttműködő, és mégis rendelkezzen egyéniséggel.

A vérmérséklet a lónak a környezeti hatásokra nyújtott reakcióinak összessége, azok megjelenése. A jellemhibákat mindenkor kerülnünk kell, ezek csak nagy idő és energia ráfordítással korrigálhatók, és gyakran kiújulnak.

A furioso-north star fajtájú ló ennél fogva legyen jóindulatú, őszinte, és jó munkakészségű.

További használati értéket befolyásoló értékmerő tulajdonság a hosszú hasznos élettartam, az egészség, a szilárd szervezet, illetve a jó regenerációs képesség.

Végül a furioso-north star fajtájú ló keltsen jó összbenyomást, legyen jó karaktere. A bírálat alatt megfogalmazódott mozaik darabokat összeillesztve, a látottakat és a levont következtetéseket súlyozva, összességében kell megbecsülni a ló minőségét, megítélni a karakterét.

Az értékmérő tulajdonságok megítéléséből következtetni tudunk a ló sportban, vagy tenyésztésben betöltendő szerepére. A használatot korlátozó, vagy megrövidítő tulajdonságok terén nem lehet engedményeket tennünk, azokat az ideálistól való eltéréseket azonban, amelyek nem csökkentik a sportra való alkalmasságot, ne értékeljük túl a bírálatban.

6. A furioso-north star lófajta tenyésztésének módszere

A furioso-north star lófajta konszolidált. Az egyedeinek többsége magán hordozza a fajta lényegi ismertető jegyeit. A mérvonalai és a kancacsaládjai jól meghatározhatóak és kellő számúak, ezzel a genetikai vagyonnal jól gazdálkodva lehetséges a szükséges genetikai változatosság fenntartása.

A fajtatiszta tenyésztés módszere:

A párosítandó egyedek a fajtához, vagy a fajta kialakulásában szerepet játszó génállományokhoz tartoznak. A fajtajelleg és a meglévő értékmérő tulajdonságok rögzítése, és a populáció kiegyenlítetttségének a megőrzése a cél.

A fajtatiszta tenyésztés előfeltétele a kielégítő szelekciós bázis, és a következetes tenyésztői munka.

A fajta kialakulásában szerepet játszó fajták az alábbiak

- angol telivér,
- arab telivér, shagya, arab félvér
- magas félvér, legalább 75% angol telivér vérhányad,
- anglo-arab,
- kishéri félvér
- gidran
- nonius.

7. Törzskönyvezés

Az állományba vétel a tulajdonos kezdeményezésére történik. Szükséges a belépési nyilatkozat, az állománybejelentő lap benyújtása, valamint a ló származásának hitelt érdemlő igazolása. (Lóútlevél vagy származási lap.) Az iratok benyújtását követően az Egyesület tenyésztésvezetője elbírálja, hogy a ló felvehető-e a méneskönyvbe vagy a nyilvántartásba. Az éves tagdíj befizetésével a tulajdonos megerősíti belépési szándékát, és a tenyésztésvezető a lovat állományba veszi.

Azon kancák esetében, amelyeknek tulajdonosa/tartója nem az Egyesület tagja, az eljárás azonos a tagságban lévő kancákkal.

A hazai tenyésztésű és az import egyedek esetében az eljárás azonos. Import egyedek törzskönyvbe vétele a honosítás után történhet meg.

7.1. Törzskönyvezés rendje (törzskönyvi szabályzat)

7.1.1. Törzskönyvbe bekerülés

A kancák felvétele a kancaregiszterbe legkorábban 1 éves korban történik. A tenyésztésbevitel alsó korhatára a harmadik életév.

A törzskönyvbe kerülés feltételei: a hiteles származási lap alapján 4 ősi sorig teljes származás, melyben idegen melegvérű fajtába tartozó vagy ismeretlen ős max. 12,5 %-ban fordulhat elő, a negyedik ősi sorban számítva (legfeljebb 2 ős a lehetséges 16 közül).

Az alábbiakban felsorolt módszertan a törzskönyvezési eljárás kereteit szabja meg. A törzskönyvezési munka gyakorlati kivitelezését a Tenyésztési Bizottság hatáskörében létrehozandó **Törzskönyvezési Szabályzat** kell, hogy tartalmazza.

7.1.2. A Méneskönyv

A méneskönyv a fajtában nyilvántartott tenyészállatok, valamint a született csikók adatainak, származásának, tenyésztési eredményeinek, minősítéseinek rögzítésére szolgáló dokumentumok összessége. Vezetéséről a Tenyésztési Program előírásait követve, a Tenyésztési Bizottság felügyeletével az Egyesület Tenyésztésvezetője gondoskodik. A Méneskönyv közhitelességét a Tenyésztési Hatóság biztosítja. A méneskönyvet mind papír alapon, mind elektronikusan vezetni kell. A méneskönyv a következő fejezetekből áll:

7.1.2.1. Kanca törzskönyv

- Elő-törzskönyv: az újbeosztású kancák nyilvántartására szolgál, a bekerülés alapja a származásértékelés megfelelő minősítése. Az adott egyed addig szerepel az elő-törzskönyvben, míg a törzskönyvi osztályba sorolása a küllemi-, és mozgásbírálát, valamint a származás értékelése alapján meg nem történik.
- Fő-törzskönyv: a törzskönyvi osztályba sorolt kancák nyilvántartására szolgál. A törzskönyvezett kancák adatait kanca törzskönyvi lapon tartja nyilván, amelynek sorszáma az adott egyed törzskönyvi száma is, ezen törzskönyvi számot az adott kanca az állományban tartásának végéig viseli. Főtörzskönyvbe csak azok az egyedek kerülhetnek, melyek ősei közt idegen fajta maximum 12,5%-ban található.
- Elit-törzskönyv: a fajta fenntartása, és fejlődése szempontjából legértékesebb kancákat tartalmazza. Ezen kancák kötelező küllemi-, és mozgásbírálaton, valamint a származás értékelésen túl, dokumentált sajátteljesítménnyel és ivadékvizsgálati eredménnyel is rendelkeznek. Fő célként kell megfogalmaznunk, hogy a jövőben a fajta menutánpótlása döntően az itt nyilvántartott kancák után szülessen.

7.1.2.2. Mén törzskönyv

- Fedezőmének könyve: ez a nyilvántartás tartalmazza a fajtában tenyésztési engedéllyel rendelkező fedezőmének törzskönyvi lapjait.
- Törzsmének könyve: a fajta legértékesebb, küllemükben, származásukban, saját teljesítményükben, valamint örökítő képességükben kimagasló fedezőménjeit a Tenyésztési Bizottság döntésével törzsménnek minősítheti. A törzsmének a törzs (vonal) neve után folytatólágos római számot kapnak, amelyek I-től L-ig alkotnak törzsmén számsorozatot. Nyilvántartásukat a törzskönyvvezető a

Törzsmének könyvében végzi.

7.1.2.3. Csikönylvántartó könyv

- Furioso North Star csikókönyv: a fajtában engedélyezett párosításokból született csikók adatai tartós jelölésükkel egy időben, ezen nyilvántartásban kerülnek rögzítésre.

7.1.3. A törzskönyvi minősítés rendje

7.1.3.1. A furioso-north star kancák minősítése

A kancák tenyészték becslése öt fő részre tagozódik:

I. Származás értékelés

II. Küllemi bírálóat

I.-III. elvégzése a Fő-törzskönyvbe kerülés feltétele

III. Mozgásbírálóat

IV. Saját teljesítmény értékelése

V. Ivadékok teljesítménye alapján történő értékelés

IV.-V elvégzése az Elit-törzskönyvbe kerülés feltétele

Az egyes bírálati kategóriák eredménye külön-külön is alkalmas a kancák rangsorba állítására, de a végső rangsort a részegységek összegének felhasználásával az ún. tenyészték szám képzésével érjük el.

A tenyészték szám felhasználható lesz a célpárosítás, a tenyészállatok utánpótlásának kiválasztása és premizációja során. A végső cél az Egyesület tagjainak számára érhető és hozzáférhető információ szolgáltatása.

7.1.3.1.1. Származás értékelés

- A származás értékelést az Egyesületbe történő jelentkezés elbírálása során a Tenyésztésvezető végzi, és a Tenyésztési Bizottság hagyja jóvá.
- A kanca hitelesített, négy ősi soros származási lapjának, vagy a lóútlevelemben található származási lapnak a pontozása alapján történik két részletben.

A) Fajtaazonosság alapján

B) Ősök értékei alapján

A) Fajtaazonosság

A származás értékelése a negyedik ősi sorban lévő ősök alapján az alábbiak szerint történik:

- furioso-north star ős (vonalbéli): 4 pont,
- angol telivér x furioso-north star F1: 3 pont,
- angol telivér, kisbéri, shagya, gidrán nonius ős: 2 pont,

- angolfélvér típusba sorolható egyéb 1 pont,
- a fent felsoroltakon kívül: 0 pont.

Ezek szerint a negyedik ősi sorban szerezhető maximum 64 pont.

B) Ősök értékei

Számítása a közvetlen ősök: szülők és nagyszülők /összesen 6 ős/ egyedi értékelése és pontozása alapján az alábbiak szerint történik:

- **kiemelkedő ős**
(törzsmént, több fedezőmént, sportban eredményes egyedeket, több törzskancát adó, általánosságban a fajta továbbvitele szempontjából jelentős egyed) 6 pont,
- **a fajta továbbvitelében szerepet játszó egyed**
(1-2 fedezőmént, néhány tenyészkancát, sportlovat adó egyed, általánosságban minőségi ivadékok a jellemzők csak kisebb számban): 4 pont,
- **a fajta továbbvitelében néhány kancaivadékaival játszott szerepet**
(kiemelkedő ivadéka nincs): 2 pont.
- **átlagon aluli értékkel bíró egyedek** 0 pont

A hat ős értékelése alapján maximálisan 36 pont érhető el.

A származás értékelésénél a két pontszám összege alapján maximálisan 100 pont adható.

A származásértékelés során szerzett pontok összege adja a minősítést és az ezzel együtt járó törzskönyvi osztályba sorolást.

Minősítés, törzskönyvi besorolás, és annak értelmezése

I.	81 - 100 pont	kitűnő	I. osztály
II.	66 - 80 pont	jó	I./II. osztály
III.	51 - 65 pont	középszerű	II. osztály
IV.	44 - 50 pont	megfelelő	III. osztály

21-43 pont közötti kancáknak csak hagyományos vonalú méntől származó ivadéka törzskönyvezhető.

21 pont alatti pontszám esetén nincs fajtaazonosság (kizáró tényező)!

7.1.3.1.2. Küllemi bírálát

1. Az egyesület által elismert és felkért szakember végzi.
2. Az egyesületi tagok állományában szereplő 3 évnél idősebb kancák, választási csikók és fedezőmén jelöltek részére.
3. A bírálát az egyesület által elfogadott - a fajta értékeit szem előtt tartó szempontok alapján készült - bírálati lapon történik, melyet hitelesítés és a törzskönyvbe, vagy méneskönyvbe történő rögzítés után a ló tulajdonosának átadunk.
4. A bírálaton maximálisan 100 pontot kaphat a külleme alapján a ló vagy a csikó.

5. A bírálattal egy időben a méretfelvétel is kötelező, a hagyományoknak megfelelően: marmagasság, övméret és szárkörméret kerül megállapításra.
6. Lehetőség szerint a lineáris (összehasonlító) bírálatot is célszerű elvégezni, melyet az egyesület archivál.
7. A bírálat nyilvános, kiértékelése bárki számára megtekinthető.
8. A bírálaton elért pontszám a minősítésen túl, a törzskönyvi besorolás alapjául szolgál.
9. A bírálaton csak megfelelően előkészített és felvezetett ló vehet részt. Amennyiben ez nem valósul meg úgy a bírálónak jogában áll a bírálatot megtagadni illetve felfüggeszteni.
10. A bírálaton a lovat szemző nélküli kantárral, a csikókat kötőfékkal kell felvezetni.
11. A meghirdetett tenyészszelemléken és fajtabemutatókon a bírálat győztese és a helyezettek díjazásra kerülnek az adott rendezvény kiírása szerint.

A küllemi bírálat kiértékelése a küllemi bírálati lap kitöltése és a pontszámok összeadása után a minősítéssel és a törzskönyvi osztályba sorolással ér véget.

Az elért pontszámok összege alapján számított minősítési, törzskönyvi besorolás és ennek értékelése:

I.	81 - 100 pont	kitűnő	I. osztály
II.	66 - 80 pont	jó	I./II. osztály
III.	51 - 65 pont	középszerű	II. osztály
IV.	44 - 50 pont	megfelelő	III. osztály

Ez alatti pontszám kizáró tényező. (A Törzskönyv fő részébe nem kerülhet)

7.1.3.1.3. Mozgásbírálat

1. Az egyesület által elismert és felkért szakember végzi.
  2. Az egyesületi tagok állományában szereplő 3 évnél idősebb kancák, választási csikók és fedezőmén jelöltek részére.
  3. A bírálat az egyesület által elfogadott bírálati lapon történik, mely hitelesítés és a törzskönyvbe, vagy méneskönyvbe történő rögzítés után a ló tulajdonosának átadásra kerül.
  4. A bírálaton maximálisan 100 pontot kaphat a mozgása alapján a ló vagy a csikó.
  5. A bírálat nyilvános, kiértékelése bárki számára megtekinthető.
  6. A bírálaton elért pontszám a minősítésen túl, a törzskönyvi besorolás alapjául szolgál.
  7. A bírálaton csak megfelelően előkészített és felvezetett ló vehet részt. Amennyiben ez nem valósul meg úgy a bírálónak jogában áll a bírálatot megtagadni illetve felfüggeszteni.
  8. A bírálaton a lovat szemző nélküli kantárral, a csikókat kötőfékkal kell felvezetni.
  9. A meghirdetett tenyészszelemléken és fajtabemutatókon a bírálat győztese és a helyezettek díjazásra kerülnek az adott rendezvény kiírása szerint.
- Értékelhető mozgásbírálat lépés és ügetés jármódban csak megfelelő felvezetés, míg a vágta jármódban szabad mozgási lehetőség esetén valósítható meg. Pl. körkarám vagy futószáras kör minimum 16 m-es átmérővel.

Minden jármódban alapkövetelmény a lábhasználat korrektsége mellett az egyensúlyban történő elengedett mozgás.

A mozgásbírálat kiértékelése a mozgás bírálati lap kitöltése és a pontszámok összeadása után a minősítéssel és a törzskönyvi osztályba sorolással ér véget.

I.	81 - 100 pont	kitűnő	I. osztály
II.	66 - 80 pont	jó	I./II. osztály
III.	51 - 65 pont	középszerű	II. osztály
IV.	44 - 50 pont	megfelelő	III. osztály

Ez alatti pontszám kizáró tényező. (A Törzskönyv fő részébe nem kerülhet)

7.1.3.1.4. Saját teljesítmény értékelése

A kancák saját teljesítményének értékelésére három lehetőség van:

A/ Egyesületi sajátteljesítmény-vizsga letétele.

B/ Lovassportágak valamely ágában a minősítéshez elegendő pontszám gyűjtése.

C/ A két előző lehetőség, kombinációjából is összegyűjthetők a minősítő pontszámok.

A/ Az egyesületi sajátteljesítmény-vizsga.

A fajta sokoldalúságának bizonyítása több részvizsgából tevődik össze. A részvizsga lehetőségek száma tíz, melyből a tulajdonosnak hármat kell kiválasztani, amire felkészíti lovát.

Ezt a három általa kiválasztott bemutatási módot a vizsgát megelőzően, a nevezés során az Egyesület számára is bejelenti. A vizsga során a ló mindhárom gyakorlatát értékeli és pontozzák a bírálók, majd a pontszámok összesítése után eredményt hirdetnek.

Részvizsgánként maximum 20-20 pont érhető el.

Az eredmény, a minősítés és a törzskönyvi besorolás alapjául is szolgál. A legjobb vizsgázókat az Egyesület jutalomban részesíti.

Második vizsga során mód nyílik a rosszul sikerült részvizsga javítására, esetleg másik részvizsga lehetőség bemutatására is. Ezen kívül újabb vizsgalehetőséget csak indokolt esetben a tenyésztői bizottság, engedélyezhet (sérülés, betegség, tulajdonos váltás).

A kancáknak az STV vizsgát 3-6 éves kor között kell letenni, ennél idősebb ló külön engedéllyel indulhat a vizsgán.

Az állatorvos illetve a bíráló bizottság a nem megfelelően felkészített lovat a vizsga folyamatából kizárhatja. A vizsgákon mindenki saját felelősségére vesz részt.

A sajátteljesítmény-vizsga választható részvizsga lehetőségei:

1. Idomító lovaglás	
2. Szabadonugratás	1-3 Hátaslovak részére
3. Díjugratás	
4. Díjhajtás	
5. Akadályhajtás	4-6 fogatos lovak részére
6. Húzópróba (teherindítás és húzás)	
7. Lovastorna	
8. Vadászlovaglás (terepverseny)	7-9 egyéb lehetőségek
9. Távlovaglás vagy távhajtás	

Az STV vizsga értékelése az erre kialakított értékelő lapon történik.

B/ STV minősítő pontok gyűjtése valamely lovassportágban

Az MLSZ által meghirdetett illetve elismert versenyeken az alábbi sportágakban gyűjthető STV minősítő pont:

- Díjlovaglás,
- Díjugratás,
- Military,
- Fogathajtás,
- Lovastorna,
- Távlovaglás,
- Reining.

Az MLSZ hivatalos eredménylistából vagy az általa igazolt teljesítményszint alapján egy táblázat segítségével számítható ki a tenyészértéket növelő pontszám.

C/ Az Egyesületi STV és a lovassportokban elért eredmények összevonása révén történő minősítés:

Valamely sportágban eredményesen szereplő ló a már meglévő pontjai mellé az Egyesületi STV-n a saját sportágától eltérő részvizsgákon növelheti pontjai számát, amellyel magasabb minősítési szintet érhet el.

7.1.3.1.5. Ivadékok teljesítménye alapján történő értékelés

A/ Ivadékok saját teljesítménye alapján

- A fajtában kiemelkedő törzsmén, kanca, kiváló sportló ivadék (pl. herélt) után:	6 pont
- Az átlagnál jobb tenyész- és/vagy sportteljesítményt nyújtó ivadékok után	4 pont
- Átlagos tenyész- és/vagy sportteljesítményt nyújtó ivadékok után	2 pont

B/ Ivadékok küllemi bírálata alapján számított szülői pontszám:

Legalább három elbíralt utód után adható pont. Az utódok 100 pontos küllemi bírálat eredményéből számított átlag felét kaphatja meg a kanca.

C/ Ivadékok mozgásbírálata alapján számított szülői pontszám:

(legalább három elbíralt utód esetén adható csak pont)

A 100 pontos mozgásbírálat során az utódok által elért eredmények pontértékének számtani átlagát vesszük. Ennek a felét kaphatja meg a kanca.

7.1.3.2. A furioso-north star mének minősítése /tenyészállat jelöltek/

Hároméves korban lévő méncsikót az Egyesület által szervezett országos vagy regionális tenyészszemlén be kell mutatni. A ménjelölté vált csikók akkreditált teljesítményvizsgáló telepen, illetve teljesítményvizsgáló állomáson (méntelep) STV I. vizsgát tesznek.

- Ideiglenes tenyésztési engedélyt kapnak a vizsgát eredményesen teljesítő mének.
- Valamennyi ménnek STV II vizsgát kell tenni, melyet eredményesen teljesítő mének kapnak végleges tenyésztési engedélyt. STV II vizsgát a 44 hónapos kort betöltött mének tehetnek.
- A törzsménjelöltek vagy nyilvános lovas versenyeken minősülnek, vagy STV III. vizsgát tesznek.

Menete:

1. Származás vizsgálata, legalább öt ősi sor ismerete alapján
  2. Küllemi bírálat, a 100 pontos, fajta bírálati lap alapján
  3. Mozcás bírálat, kézen vezetve:
    - lépés,
    - ügetés.
  4. Mozcás bírálat, szabadon:
    - lépés,
    - ügetés,
    - vágta.
  5. Jármódok vizsgálata, készcégvizsga nyereg alatt
    - lépés,
    - ügetés,
    - vágta.
- díjlovagló négyszögben
6. Jármódok vizsgálata, készcégvizsga kocsiban egyes fogatolásban
    - lépés,
    - ügetés,
    - indítás.

A készcégvizsga feladatai közül valamelyik kötelező, szabadon ugróban való bemutatás is lehetséges. A versenyzés a lovassport bármely ágában a Magyar Lovas Szövetség szakági szabályzata alapján minősített lovas klubban, minősített lovas alatt/hajtóval történhet. A lovas/hajtó évente a kiképzés során szerzett tapasztalatait, az elért eredményeit írásban rögzíteni köteles és a versenyidény végén a feljegyzéseit az Egyesület számítógépes központjának le kell, hogy adja.

7.1.4. A törzskönyvből történő kikerülés szabályai

A törzskönyvből való kikerülés okai a következők lehetnek:

- A ló eladásra kerül, és az új tulajdonos nem kérelmezi a törzskönyvi nyilvántartást.
- A lóval nem furioso-north star irányban folytatják tovább a tenyésztést.
- A ló elpusztul.
- A tulajdonos az egyesületből kizárásra kerül.

A törzskönyvből nem elpusztulás miatt kikerült ló kérelemre a törzskönyvbe visszavehető, amennyiben a tulajdonos és a tenyésztő szervezet viszonya rendeződik.

7.1.5. Származás nyilvántartás

7.1.5.1. A kancafedeztetés, termékenyítés nyilvántartása

A termékenyítés alapbizonylata a termékenyítő állomáson kiállított termékenyítési jegyzőkönyv. A termékenyítési jegyzőkönyv 4 példányos bizonylat, amelynek 1. és 2. példánya a törzskönyvező szervezeté, 3. példánya a termékenyítő állomásé, 4. példánya a kancatulajdonosé, ez az úgynevezett fedeztetési jegy.

A termékenyítési jegyzőkönyv adattartalma a következő:

- Év
- Sorszám
- Termékenyítő állomás kódja és neve
- Fedeztetés típusa
- Fedeztetés dátuma
- Fedezőmén törzskönyvi száma és neve
- Fedeztetett kanca azonosítója, törzskönyvi száma és neve, születési éve, színe, jegyei, mikrochip-száma, bélyegzése
- Kancatartó neve, címe, telefonszáma, születési dátuma
- Kancatulajdonos neve, címe, telefonszáma, születési dátuma
- Fedeztetési állomás vezetőjének aláírása
- Dátum
- Átvétel igazolása

7.1.5.2. A fedeztetés, termékenyítés bejelentése

A termékenyítést az Egyesület vagy megbízottja rögzíti a központi nyilvántartásban.

7.1.5.3. Fedeztetés, termékenyítés utólagos bejelentése

A bejelentés külön eljárási díj ellenében lehetséges, a csikó 6 hónapos koráig. Ebben az esetben pót-fedeztetési jegyet kell kiállítani, és a DNS-vizsgálattal történő származás-ellenőrzés kötelező.

7.1.5.4. A külföldi fedeztetés nyilvántartásba vétele

A külföldi fedeztetés nyilvántartásba vételéhez szükséges a fedeztetés alapbizonylata (külföldi fedeztetési jegy), az Egyesület hozzájárulása, valamint a fedezőmén hiteles származási lapja és DNS-kártyája. A központi rendszerbe a külföldi fedeztetés egy ún. virtuális fedeztetési jeggyel kerül be, amelynek adattartalma a fedeztetési jegyzőkönyv adattartalmával megegyezik. A virtuális fedeztetési jegyen utalni kell a fedeztetés alapbizonylatára, a külföldi fedeztetési jegyre. A született csikó származását minden esetben DNS vizsgálattal szükséges igazolni.

7.1.5.5. Embrió-átültetés nyilvántartásba vételének szabályai

A donor kanca termékenyítéséről a fentiekben leírt módon termékenyítési jegyet állít ki a termékenyítő állomás.

Az embrió beültetését végző szakember jegyzőkönyvet állít ki, amelyben fel kell tüntetni:

- a biológiai apa törzskönyvi számát és nevét,
- a biológiai anya (donor kanca) azonosítóját és nevét,
- a recipiens kanca azonosítóját és nevét,
- a donor kanca tartójának (tulajdonosának) nevét és címét,
- az embrió-átültető állomás nevét és nyilvántartási számát,
- az embrió-beültetés időpontját.

Az embrió-átültetési jegyzőkönyv a fedeztetési jegyzőkönyvhöz hasonlóan 4 példányban készül, az első két példány a törzskönyvezést végző szervezet, a harmadik az embrió-átültető állomás példánya, a negyedik példányt pedig a donor kanca tartója kapja. A termékenyítési jegyzőkönyv és az embrió-átültetési jegyzőkönyv egymás nélkül érvénytelen.

A megszületett csikó bélyegzése előtt a tenyésztő szervezet megbízottja mintát vesz a csikóból a DNS vizsgálat elvégzése céljából. A csikó DNS mintája összehasonlításra kerül a genetikai anyáéval és apáéval (megerősítés céljából), illetve a recipiens kancáéval (kizárás céljából).

A csikó csak a származást megerősítő DNS-vizsgálat eredményének megérkezése után jelölhető. Azonosításkor a csikójelölési jegyzőkönyvre a genetikai szülőket, illetve a beavatkozás tényét fel kell feltüntetni.

Az embrióátültető állomást a tenyésztési hatóságtól kapott üzemeltetési engedély birtokában lehet működtetni

7.1.5.6. A csikók jelölésének, azonosításának módja

Az elsődleges jelölés a mikrochip.

Alternatív jelölésként a tenyésztők használhatják a hagyományoknak megfelelő tüzes vassal való jelölést, mely következők szerint történik:

A bélyegző eszköz paraméterei:

- a betű, számok és egyéb jelek mérete 5 cm magas és a bélyegzésre használt felülete 3 mm fémből készült nyéllel ellátott „sütővas”, melyet az Egyesület bocsát a használó személy részére 4 évente.

A bélyegzés módja:

Törzsmén után született csikó esetén:

- a bal nyeregtájékon az apai törzs jele F, fekvő N betű, C betű vagy a név kezdőbetűinek kombinációjából készült jel és azt követően a Törzsmén száma kerül bélyegzésre, alá kerül, hogy melyik anyai vonalból származik a csikó: furioso esetén „három ágú villa” north star esetében a „csillag” és mellé az az évi folyó csikószám. PI:

ƒ35	≈10
ψ18	☆17

- jobb nyeregtájéokra a születési év utolsó kettő számjegye kerül bélyegzésre

Nem Törzsmén után született csikók esetében:

- a bal nyeregtájékra az F betű kerül, alá, hogy a csikó melyik anyai vonalból származik, furioso esetén „három ágú villa” north star esetében a „csillag” és mellé az az évi folyó csikószám

Pl:

F   F
Ψ12   ☆14

- jobb nyeregtájékra a születési év utolsó kettő számjegye kerül bélyegzésre.

7.1.5.7. Az elnevezés szabályai

A csikók elnevezését az Egyesület tenyésztésvezetője végzi, a csikószám kiadásával egy időben az alábbiak szerint:

- ha a csikó Törzsmén után született: az apa Törzsmén nevét és a születés sorrendjében kiadott csikószámot kapja. A Törzsmén nevet az Egyesület határozza meg. A törzsménszám római, a csikószám kötőjel után arab számmal írandó (pl.

Furioso XX-12, vagy **North Star IX-76** stb.)

- ha a csikó vonalbeli, de nem Törzsmén után született: a törzs nevét, és kötőjellel elválasztva arab számmal a csikószámot kapja (pl. **Furioso-62**, vagy **North Star-70**)

- ha a csikó nem a hagyományos vonalokhoz tartozó mén után született: az apja nevét, az anyja törzsnevét és kötőjellel elválasztva a csikószámot kapja arab számmal (pl. **Címer Furioso-54**, **Kenitra North Star-28**) mének utáni csikók az apa után kapják a nevüket.

A fentiek alapján megadott név és a tenyésztő által kötelezően megadott használati név lesz a csikó törzskönyvi neve, mely az Országos Lótenyésztési és Információs Rendszerbe fog szerepelni.

7.1.5.8. Származás-ellenőrzés módja és dokumentálásának rendje

A fajtában a DNS alapú származás - ellenőrzés az elfogadott. A vizsgálatot a jelölt csikók 10 % - án kell elvégezni minden évben, valamint kötelezően a mesterséges termékenyítésből, az embrió átültetésből, külföldi fedeztetésből született és a hasban importált csikók esetében. Az alapvető cél, hogy valamennyi egyed vizsgálatára sor kerüljön.

7.1.5.9. Származás igazolás kiállításnak szabályai

A származási igazolás a lóútlevél részét képezi. Azon lovakra, amelyek csak az alapadatokat tartalmazó lóútlevéllel rendelkeznek, a tulajdonos megrendelésére és költségére a törzskönyvező szervezet állít ki származási igazolást.

A származási igazolás adattartalma:

- sorszám;
- az elismert tenyésztő egyesület vagy szövetség neve, a törzskönyv megnevezése
- az állat születési dátuma, színe és jegyleírása, ivara;
- a jelölés módja, azonosító és UELN-szám
- törzskönyvi osztályzat

- a tenyésztő és a tulajdonos neve és címe
- az állat származása 4 ősi sorig
- az ősök törzskönyvi száma, neve, születési éve, színe, azonosítója (a 3. ősi sorig)
- a kiállítás helye és időpontja
- a hitelesítő aláírása

8. A fajta szelekciójának rendje

A párosítási terv készítésének elvei, a vonalak, családok megőrzése, a szelekció rendje

A furioso-north star kancák párosítási tervét minden év április 1-ig meg kell küldeni a tenyésztésvezetőnek. Ez egyben az állomány bejelentése is az adott évre. Az engedélyezett ménnek bármely kancával párosíthatók. A más fajtába tartozó mének használatára – megfelelő indoklással - célpárosítási engedélyt kell benyújtani, melyet a tenyésztési bizottság bírál el.

A tenyésztési engedéllyel **rendelkező** mén párosításánál szem előtt kell tartani a génmegőrzési feladatokat. Először is mindegyik geneológiai vonal megőrzése, egyensúlyának fenntartása indokolt a jövőben is. A genetikai variabilitás megőrzése, a génvesztés elkerülése érdekében fontos a vonalankénti több mén folyamatos tenyésztésben tartása. Sürgős teendő a vonalak létszámának duzzasztása, de ez nem követelheti áldozatul a minőséget. Elvként követendő, hogy ménnevelésre a legjobb örökítő erejű és egészen kiváló fenotípusos értékű (beleértve a sportcélú értékmérő tulajdonságokat is) kancákat kell használni.

Megvalósítandó a régi mezőhegyesi tenyésztéstechnika, miszerint „nemesítő mén” utáni kancaivadékokat elsősorban geneológiai vonalbeli mén fedezheti. Alapos indokkal, több lépcsős döntéshozatal mellett, ettől esetenként el lehet tekinteni. Az egyes geneológiai vonalakba tartozó méneket rotáltatni kell a kancaanyagon, amire klasszikus példát éppen a mezőhegyesi lófajták szolgáltatnak. Az Elit-törzskönyv örökítésében kipróbált kancáit öreg(ebb), lehetőség szerint ivadékaik által minősített ménekkel kell fedeztetni. Ezeknek mesterséges termékenyítő állomásokon lenne célszerű állniuk a minél jobb kihasználás és a minél szélesebb körű hozzáférhetőség érdekében.

A tenyésztési engedélyt kapott fiatal mén sportkipróbálását szorgalmazni kell, miközben ivadékaik minőségének becsléséhez néhány fedeztetést elő kell írni számukra. A sportban tehetséget sejtetőktől (ha néhány ivadéka azt nem cáfolja) spermamélyhűtés indokolt lehet. Tenyésztési engedélyt kapott nemesítő ménknél a párosítás különös figyelmet követel.

9. Az apaállat használat szabályai

9.1. A mén tenyésztési/termékenyítési engedélyének kiadásának feltételei

Tenyésztési feltételek: A tenyésztési és teljesítményvizsgálati szabályzat szerinti kiválasztás és a ménvizsga sikeres teljesítése. A saját teljesítmény vizsga alól mentesülhetnek azok a mén, melyek a vizsga szintjénél magasabb sportkipróbáláson vettek részt. Egyedi esetekben a Tenyésztő Bizottság dönt.

Állategészségügyi feltételek: A kötelező éves vérvizsgálatok és féléves oltások elvégzése.

9.2. *Import mének használatának szabályai*

A tenyésztési engedéllyel nem rendelkező, külföldről behozott mének engedélyezésére a hazai tenyésztésű ménekre azonos szabályok vonatkoznak.

Amennyiben a mén a fajtában tenyésztési engedéllyel rendelkezik, az Egyesület tenyésztőbizottsága bemutatás után dönt a mén engedélyezéséről. Import tenyészment tenyésztésre csak honosítás után lehet használni. A tenyésztés megkezdése előtt a tenyésztési hatósághoz be kell nyújtani a mén DNS-kártyáját.

9.3. *A szaporítóanyag minőségi követelményei*

A mesterséges termékenyítő állomásokon forgalmazott szaporítóanyagoknak meg kell felelni az illetékes állategészségügyi és tenyésztési hatóság előírásainak.

Mesterséges termékenyítésre csak hivatalosan elismert mesterséges termékenyítő állomáson álló, mesterséges termékenyítésre alkalmasnak minősített mén termékenyítő anyaga használható. A mesterséges termékenyítést végző személynek rendelkeznie kell Fedeztetési jegyzőkönyv nyomtatvánnyal, melybe köteles a termékenyítésre vonatkozó előírásoknak megfelelően bejegyezni. Ugyancsak köteles a termékenyített kanca tulajdonosát fedeztetési jeggyel ellátni.

10. *A fajta tenyésztésének speciális szabályai*

10.1. A fajta génkészletei felderítésének módja és hasznosítása

A fajtához tartozó egyedek megtalálhatóak az egyesületi nyilvántartáson kívül is, amelyeket rendre a lótenyésztési felügyelők közreműködésével igyekszünk bekapcsolni a tenyésztési munkába. A tenyésztők is megragadnak minden alkalmat arra, hogy a lófajtát megismertessék közvetlen környezetükkel, illetve a bővülő nemzetközi együttműködés lehetővé teszi, hogy a határainkon túl tenyésztésben lévő egyedek elérhetővé váljanak a magyar lótenyésztés számára.

Rendszeres a lovak importja, így lehetővé válik a vérfrissítésre alkalmas egyedek használata. A felderített egyedeket a tulajdonos kérelme alapján, az Egyesület törzskönyvbe kerülési szabályainak betartásával a tenyésztésvezető a **Tenyésztési Bizottság** jóváhagyásával nyilvántartásba veheti.

10.2. A génbankban megőrzendő szaporítóanyag és genetikai minta meghatározása

A védett őshonos mezőgazdasági állatfajták genetikai fenntartásáról megjelent rendelet szerint a *tenyésztési hatóság* a fajták meghatározott mennyiségében történő ex situ megőrzése céljából *génbankot hoz létre, és azt működteti*. A megőrzendő szaporítóanyag meghatározásának feladata és joga a fajtafenntartó tenyésztő szervezeté.

Az ex situ központi génbankban a mélyhűtött tárolt szaporítóanyagok közül leginkább diploid sejtek (embrió, szövettenyészet, DNS minták, vagy DNS szakaszok) tárolása lehet indokolt. Nem lehet tudni, hogy a molekuláris genetika milyen léptekkel és milyen technikai színvonalra fejlődik az elkövetkező években, de feltételezhetjük ennek gyors kiszélesedését. Ez azt jelenti, hogy e fejlettebb technikával a genetikai változatosság pontosabban lesz becsülhető, a ritka genotípusú egyedek nagyobb biztonsággal lesznek kiválogathatók, így a fajtamegőrzés hatékonyabbá, szakmailag megalapozottabbá válhat.

A haploid sejtek közül főleg a petesejt tárolásának lehet indoka a központi génbankban. Lovak esetében az érett petesejtek magorsója hideghatásra károsodik, ezért éretlen formáikat kell megőrizni. A kinyert éretlen petesejtek maturációját (érelését) követően in vitro termékenyítéssel és kultivációval

lehet létrehozni az embriókat. Éretlen petesejteket kellene gyűjteni a ritka kancacsaládok igen értékes egyedeiből, vagy a genetikai képességüket bizonyított kancákból, a tenyésztésből való kiesésük idején. Az említett lovak előregedése, tenyésztésből kiesése, elpusztulása biológiai törvényszerűség, de belőlük éretlen petesejtek nyerhetők, (akár több is) ezáltal megakadályozható a génvesztés felgyorsulása.

A lótenyésztésben a kimagasló tulajdonsággal bíró egyedek hosszú idejű menedzselést igényelnek, ami sokszor a tenyészérték-bebecslési szempontokkal nem egyeztethető össze. A génmegőrzés nem csak szakmai, hanem gazdasági kérdés is, vagyis keresni kell azokat az eljárásokat, amelyekkel fény derül a kiemelkedő képességű egyedekre, egyúttal genetikai értéküket ivadékaikban megőrizni képesek. Az ilyen lovak kanca egyedeiből mosással kinyert embrió(k) mélyhűtése és központi génbankba helyezése látszik indokoltnak. Populációgenetikai számítások szerint nőivarú állatonként legalább négy kancaivadék szükséges ahhoz, hogy az anyaállat genotípusa átmentődjék az ivadékaiba, örökletes alapjának remélt megőrzése bekövetkezzék. Ezeket, a különleges génhordozókat azáltal is becsülni kell, hogy központi génbank embriókat gyűjtsön mindegyiktől. Ennek, továbbá a technológia sebezhetőségének figyelembe vételével legalább tíz petesejt ex situ (in vitro) génmegőrzése válik megalapozottá minden kieső nagy genetikai értékű tenyészkanca után.

A genetikai érték kiderítésének hosszú menedzselési ideje, az ivadékvizsgálat időbeli elhúzódottsága megkövetelné a legritkább geneológiai vonalú és legjobb ménnek spermabankjának létrehozását. A genetikai variancia fenntartása érdekében a létező vonalak egyedeitől ménenként legalább 200 adag – felolvasztás után is jó minőségű – spermaadagot lenne célszerű fagyasztani.

10.3. Az in-situ tartási feltételek:

In situ génmegőrzésről beszélünk, ha a megőrzendő génbank élő állományokból áll. Az in situ tartás a tenyészállatoknak abban a környezetben történő tartását jelenti, ahol az adott fajtára jellemző tulajdonságok rögzültek. A furioso-north star fajta Mezőhegyes rögén alakult ki, népies tenyésztő bázisa volt az Alföld nagy része, valamint az ország egyéb félvér tenyészközveti. A két világháború között a mezőhegyesi eredetű kancákat kiváló eredménnyel tenyésztették Romániában és az egykori Csehszlovákiában. Mindezek azt jelentik, hogy Magyarország teljes területe és Magyarország természetföldrajzi környezete in situ tartási helynek tekinthető. Ebben a természetföldrajzi környezetben a fajta értékmérő tulajdonságai teljességgel megőrizhetők, sőt számos példa alapján, fejleszthetők.

In situ tartási, tenyésztési helynek minősülnek, illetve minősíthetők az egyes törzsállományok tartási helyei. A törzsállományok in situ tartási helyén kívánatos lehet az öt tenyészkanca, de ennél kevesebb sem lehet kizáró ok a génmegőrzés gyakorlásánál. Könnyen belátható ugyanis, hogy egyetlen tenyészkanca is képviselhet igen magas genetikai értéket, sőt nélkülözhetetlen lehet pl. kancacsalád fenntartása érdekében.

A genetikai érték csak az alapja lehet mindannak, amire építkezni lehet. A tartási körülmények harmóniája nélkül nincs eredményes lótenyésztés. A csikó faji igény szerinti (legelőn, réteken) felnevelése alapfeltétele bármilyen eredmény elérésének.

A legelő nyújtotta szabad mozgási lehetőséget, a szabad levegőt, az időjárás kedvező edző hatását a növendék és tenyészállatok nem nélkülözhetik.

Vitathatatlan ugyanis, hogy a legelő nyújtotta szabad mozgási alkalmat, a bőséges napfényt, a jó levegőt, az időjárás változó hatását az állatok nem nélkülözhetik. Szabad tartásban javulnak a csikók szabálytalan lábvég-alakulásai, nő a tenyészállatok hasznos élettartama, a legelőn tartott vemhes kancák ellése jóval könnyebb istállózott társaikétól, az ivarzás rendszeresebbé, a fogamzás nagyobb arányúvá válik. Játékos mozgás közben alakul ki a csikók fejlett tüdeje, szíve, erősödik a csontozat és acélosak lesznek az inak.

A fizikai károsodások mellett a pszichikai problémák sora jelentkezik mozgást korlátozó tartástechnológiák következményként. Számos állat rossz szokása a mozgáskorlátozás miatt fellépő unatkozás következménye.

A jövőben a szórvány gyepterületekre épülő kifutós ló-tartás jelentheti a csikó, a ló számára megfelelő mozgásteret és takarmányforrást. Ezeket mintegy másfél méter magas karámszerű kerítéssel körbefogva, vagy villanykarámmal körbeépítve megoldható a csikó, illetve a ló elkóborlása. Felügyelő nélkül is biztonságosan tartható az állat. Ha a füves kifutók váltakozó felszínűek különösen kedvező a csikók, lovak konstitúciójának alakítására.

Méncsikó nevelésnél elengedhetetlen a csoportos nevelés, ezzel együtt a félintenzív tartás.

Éves kortól, az évenkénti szűrőn áteső, ménjelölt csikók szocializációja csak tágas legelőszakaszokon, legkevesebb hármas csoportokban képzelhető el. A szakaszokon az állatok elhelyezésére elegendő ugyan a száraz alommal ellátott féltető, de a csikók élettani igényének megfelelő takarmányozásra egész éven át nagy súlyt kell fektetni. Fontos minden egyednek az abrakoláshoz való lekötése. Ezzel elérhető a gyengébb egyedek nyugodtabb és elegendő takarmányfelvétele is.

A tenyészállatok in situ tartása nem csak legelőn képzelhető el. Legalább ennyire fontos a rendszeres használat, sőt a fajta tulajdonságainak megőrzése szempontjából nagyon is lényeges. A teljesített „üzemóra” fontos mérője az állóképességnek, a fajta használati értékének. Minden egyedet sportban nem lehet kipróbálni, nincs is rá szükség. Az in situ tartásban megengedhetetlen az állományok szűk karámos tartása, amikor munkavégzésre nem szorítottak az egyedek, de a ménesi tartás lételeme, a tágas legelőterület sem áll a tenyészállatok rendelkezésére. Ha takarmányforrást nem is, de elegendő életteret minden lótartónak, tenyésztőnek meg kell teremteni lovai számára.

10.4. Az ex situ tartás lehetséges formái, feltételei

A gazdaságosan pillanatnyilag nem tartható – emiatt veszélyeztetett, vagy kritikus helyzetbe került – fajták, így a furioso-north star, megőrzését ki lehet egészíteni, sőt ezeknél kívánatos is az ex situ génmegőrzés. Ez leginkább mélyhűtött tárolt szaporító anyag (sperma, petesejt, embrió, szövettenyészet, DNS minták) formájában lehetséges.

Ex situ génmegőrzésről akkor beszélünk, ha diploid sejteket (mélyhűtött embrió, mélyhűtött szomatikus sejtek), haploid sejteket (mélyhűtött sperma, mélyhűtött petesejt), esetleg izolált sejteket eredeti helyüktől távol gondosan megőrizzük. Az ex situ fenntartás előnye, hogy változatlan formában több tíz (vagy száz) évre is tárolni tudjuk a géneket. Ha az alapinfrastruktúra rendelkezésre áll, viszonylag olcsó.

Az ex situ génbankok azért is szükségesek a lótenyésztésben, mert a kimagasló tulajdonsággal bíró egyedek hosszú idejű menedzselést igényelnek, sokszor a tenyészérték-bebecslési szempontok és a sportoltatás, vagy az ivadékvizsgálat nem egyeztethető össze. Ezen túl a genetikai variancia fenntartása érdekében a létező vonalak egyedeitől ménenként legalább 200 adag – felolvasztás után is jó minőségű – spermaadagok célszerű fagyasztani. Meg kell őrizni minden lehetséges értéket a jövő generációiban történő felhasználásra. A spermabank létrehozásával a tenyésztői munkát teljes mértékben függetleníteni lehet az élő ménektől. Figyelembe kell venni azonban, hogy regenerációs munka során sokszor olyan idős ménnek használata válik szükségessé, amelyek koruknál fogva csak bizonytalan ideig állnak rendelkezésre. Sokszor, ezeknek a méneknek a spermaminősége sem kifogástalan, emiatt a spermamélyhűtés során az egyedre történő mélyhűtési technológia kidolgozása vezethet sikerre.

A kancacsaládok szerény létszámú egyedeinek felszaporítására, a különleges értéket képező kancacsaládok megmentésére szinte egyedüli lehetőségként kínálkozik az embriók fagyasztása. Igen nagy szükség lenne arra, hogy a ritka kancacsaládok értékes egyedeiből embriókat mélyhűtsünk. Populációgenetikai számítások szerint nőivarú állatonként legalább négy kancaivadék szükséges ahhoz, hogy az anyaállat genotípusa átmentődjék az ivadékaiba. 1-2 kancaivadékkal csekély az esély az örökletes alap teljes átmentéséhez. Ennek, továbbá a technológia sebezhetőségének figyelembe

vételével legalább tíz petesejt ex situ génmegőrzése válik megalapozottá minden kieső tenyészkanca után.

Az előregedett egyedek kiesése a tenyésztésből, elpusztulásuk biológiai törvényszerűség, de ezekből éretlen petesejtek nyerhetők, (akár több is) ezáltal megakadályozható a génvesztés felgyorsulása. (Lovak esetében az érett petesejtek magorsója hideghatásra károsodik, ezért éretlen formáikat kell megőrizni. A kinyert éretlen petesejtek maturációját követően in vitro termékenyítéssel és kultivációval lehet létrehozni az embriókat).

A sperma, az embriók, az éretlen petesejtek, és a DNS minták mind a génbankba kerülhetnek. A donor egyedek létszámát jól ismeri a géntartalék-védelem tudománya. Elvi egyetértés esetén a program gyorsan és hatékonyan kidolgozható.

A mélyhűtött szaporítóanyagról, a donorokról nagyon részletes feljegyzések készítendők, a tulajdonjog és a hozzáférés tisztázása kíván szakmai állásfoglalást. A mélyhűtött szaporítóanyagot zárolni kell. Csak a tenyésztőszervezet tenyésztési szabályzatában rögzítettek szerint történhet felhasználásra. Genotípusonként változó számban csak akkor kerülhetnének ezek felhasználásra, ha a donorok már kiestek a tenyésztésből, sőt ha három generáción belül származásilag azonos ősök nem lennének a pedigreben.

10.5. A nukleusz állományok kijelölésének elvei

A tenyészegedek csekély létszámánál fogva a fajta jövőbeni fennmaradásának érdekében valamennyi főtörzskönyves kancát és fedezőment alapvetően tenyészetétől függetlenül nukleusz állománynak tekintjük. Amennyiben nukleusz tenyészetek kijelölése válik szükségessé, azok esetében a minőségi, veszélyeztetett vonal és kancacsalád megőrző tevékenységet tekintjük fontosnak.

10.6. A tenyészállat forgalmazás, export és import szabályai

Amennyiben törzskönyvezett egyedek kívánnak értékesíteni külföldre, kötelező az Egyesület számára írásban bejelenteni a szándékot, az adott egyedre az Egyesületnek vagy az Egyesületben tenyésztési munkát végző tagnak „elővásárlási joga” van, abban az esetben kerülhet exportra, ha kettő héten belül legalább azonos feltételekkel nem akad vevő a lóra Magyarországon. Az értékesítési szándékot az Egyesület honlapján közzé tesszük. Behozatali szándékot is tájékoztató levélbe közölni kell az Egyesület tenyészállat nyilvántartásával. Meg kell felelni az importtal kapcsolatos előírásoknak is, melyet Minisztériumok ide vonatkozó szabályai rögzítenek.

10.7. A vágóállat fajtahoz tartozás igazolásának rendje, igazolási mintája lónál

A fajta egyedét a Lóútlevél alapján azonosítjuk, de elsődleges hasznosítása a fajtának nem élelmiszeripari alapanyag, így ennek megjelölése sem gyakorlati feladat.

10.8. A tenyészet (részpopuláció) felszámolás esetén követendő szabályok

Az állomány részbeni vagy teljes felszámolásának tényét kötelező bejelenteni az Egyesületnek, valamint a vonatkozó jogszabályok és rendeletek alkalmazása mentén a leírtak betartása is okszerű (pl.: támogatási összegek).

Állomány felszámolása esetén is kötelező az Egyesület tagságának és az Egyesületnek az „elővásárlási jog” lehetőségét biztosítani.

11. Egyesületi nyilvántartások és igazolások rendje

- a. Tagnyilvántartás
- b. Állomány-nyilvántartás

12. Az országos állattenyésztési adatbankba történő adatküldés módja és rendje

A tenyésztőkkel való adategyeztetés után az Egyesület elkészíti az adott évben a fajtában törzskönyvi ellenőrzés alatt álló kancák listáját. Az adott évben tenyésztésre engedélyezett mének tulajdonosai részére az egyesület kiadja a tenyésztési engedélyeket. A fedeztetési állomások jelentése alapján a fedeztetéseket az egyesület megbízottja rögzíti a központi nyilvántartó rendszerben. A nyilvántartott kancák és engedélyezett mének párosításából született csikókra – a tulajdonos kérésére - az Egyesület csikószámot ad ki, a csikók jelölését s tenyésztő egyesület megbízottja elvégzi, majd a csikójelölési jegyzőkönyv adatait a központi nyilvántartó rendszerben rögzíti.

13. A fajta népszerűsítése

Az egyesület által rendezett tenyészszemlék és a kiállításokon való megjelenés az elért tenyésztési eredmények bemutatására. Az országos állattenyésztési kiállításokon rendszeresek a bemutató műsorok, melyek a fajta használati értékek bemutatását célozzák.

Az Egyesület minden évben kiad a fajtát népszerűsítő kiadványokat, ezen kívül a lovas újságokban jelentet meg cikkeket a fajtát érintő eseményekről, eredményekről.

14. A tenyésztők tenyésztői munkájának elismerése

Az Egyesület által rendezett tenyészszemléken a legkiválóbb egyedek tenyésztői díjban részesülnek.

15. Záró rendelkezések

Jelen tenyésztési programot az Egyesület 2017. május 26-i közgyűlés, illetve a 2018. februári 22-i Tenyésztő Bizottsági ülés fogadta el

A tenyésztési programban nem szabályozott kérdések tekintetében a Furioso-North Star Lótenyésztő Országos Egyesület Alapszabálya szerint kell eljárni.

Kecskemét, 2018. február 22.